

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Jan Bartoněk

IV. ročník – prezenční studium

Obor: Český jazyk – technická a informační výchova

**Stalking a kyberstalking jako sociálně patologické
fenomény**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně a všechny použité informační zdroje
jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci dne 6. dubna 2011

*Pokud je něco temného v touze po sblížení se s jinou osobou, pak je to stalking.
(If there is a heart of darkness in the desire to bond with another, it is stalking.)*

J.R. MELOY

Rád bych na tomto místě poděkoval Mgr. Kamilovi Kopeckému, Ph.D. nejen za svědomité vedení diplomové práce, doporučení užitečných kontaktů a zdrojů, ale také za čas strávený konzultacemi a za všechny cenné připomínky a rady. Dále bych chtěl poděkovat za užitečné odpovědi docentce PhDr. Ludmile Čírtkové, CSc. a dalším odborníkům. Velké uznání patří i všem těm, kteří dokázali mluvit o svých zkušenostech s pronásledováním, a tím podpořili vznik této práce.

Obsah

1.	PROČ SE ZABÝVAT STALKINGEM?	8
1.1.	STALKING V KONTEXTU RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	9
2.	CO VŠECHNO SE SKRÝVÁ POD POJMEM STALKING.....	11
2.1.	VZOR OBTĚŽUJÍCÍHO CHOVÁNÍ, KTERÉ SE BLÍŽÍ PRONÁSLEDOVÁNÍ	12
2.2.	IMPLICITNÍ NEBO EXPLICITNÍ HROZBY VYCHÁZEJÍCÍ ZE VZORŮ OBTĚŽUJÍCÍHO CHOVÁNÍ... ..	13
2.3.	DŮSLEDKY PRONÁSLEDOVÁNÍ, KTERÉ SE PROJEVUJÍ NA OBĚTI	14
2.4.	STALKING MLADISTVÝCH	14
3.	KYBERNETICKÝ STALKING	16
3.1.	POSUN V CHÁPÁNÍ POJMŮ ONLINE A OFFLINE	16
3.2.	PROSTŘEDKY KYBERNETICKÉHO STALKINGU.....	19
3.3.	KAZUISTIKA.....	19
4.	NEJEDNOZNAČNÁ TYPOLOGIE PACHATELŮ	21
4.1.	K TYPOLOGII PACHATELŮ	21
4.2.	VÝCHODISKA VOLBY TYPOLOGIE.....	22
4.3.	ALTERNATIVNÍ TYPOLOGIE	23
4.4.	TIPOLOGIE VYBRANÁ V TĚTO PRÁCI: TYPOLOGIE PODLE MULTAXIÁLNÍHO PŘÍSTUPU	23
5.	PACHATELÉ	24
5.1.	ODMÍTNUTÝ STALKER (REJECTED STALKER).....	24
5.2.	UCTÍVAČ (INTIMACY SEEKING)	27
5.3.	NEOB RATNÝ NÁPADNÍK (INCOMPETENT SUITOR)	29
5.4.	UBLÍŽENÝ ÚTOČNÍK (RESENTFUL STALKER)	31
5.5.	SEXUÁLNÍ ÚTOČNÍK (PREDATORY STALKER).....	33
6.	TRESTNĚ-PRÁVNÍ POVAHA STALKINGU.....	35
6.1.	NOVÝ TRESTNÝ ČIN	35
6.2.	SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU	35
6.3.	PROBLÉMY SPOJENÉ S PROKAZOVÁNÍM NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY.....	36
6.4.	SHRNUTÍ	38
7.	PSYCHOLOGICKÁ POVAHA STALKINGU	39
7.1.	JE STALKING NEMOC?	39
7.2.	STALKING A PORUCHY OSOBNOSTI.....	41
7.3.	PSYCHOTIČTÍ ÚTOČNÍCI	41
7.4.	INTERMEDIÁRNÍ ÚTOČNÍCI	42
7.5.	PSYCHICKY ZDRAVÍ ÚTOČNÍCI	42
8.	PSYCHOPATOLOGICKÁ ROVINA PROBLÉMU	45
9.	MOTIVACE.....	46
9.1.	MOTIV POMSTY.....	46
9.2.	MOTIV LÁSKY	47
9.3.	MOTIV NARCISMU	47
10.	OBĚŤ PRONÁSLEDOVÁNÍ.....	49
10.1.	ZÁMĚR PACHATELE.....	49
10.2.	VZTAH K OBĚTI.....	49
10.3.	VYTRVALOST A FREKVENCE OBTĚŽOVÁNÍ.....	50
10.4.	DŮSLEDEK ČINŮ.....	50
10.5.	PROČ JSOU OBĚTI ČASTĚJI ŽENY?	51
10.6.	MOŽNOSTI OBRANY	52

11.	VÝZKUMNÁ ČÁST	56
11.1.	ÚVOD DO VÝZKUMU	56
11.2.	CÍL VÝZKUMU	56
11.3.	HĹAVNÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA.....	56
11.4.	ZÁKLADNÍ TEORETICKÁ HYPOTÉZA	57
11.5.	VEDLEJŠÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY A FORMULACE PRACOVNÍCH HYPOTÉZ	57
11.6.	OPERACIONALIZACE HYPOTÉZ	57
11.7.	VÝZKUMNÁ METODA	58
11.8.	DOTAZNÍK.....	58
11.9.	SBĚR DAT	59
11.10.	CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU.....	60
12.	ANALÝZA	61
12.1.	NEBEZPEČNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ MEZI MLADISTVÍMI	61
12.2.	SHRnutí	65
13.	VYHROŽOVÁNÍ.....	66
13.1.	SHRnutí	68
14.	SHRnutí VÝSLEDKŮ A ZHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	69
15.	ZÁVĚR.....	70
16.	POUŽITÁ LITERATURA	74
	PŘÍLOHY	82
	ANOTACE.....	91

1. Proč se zabývat stalkingem?

Nebezpečné pronásledování označuje J. R. Meloy jako chování, které je tu již dlouho, ale teprve nedávno se z něj stal trestný čin.¹ Zdá se, jako by celou záležitost otevíral teprve případ Johna Hinckleyho², který se pokusil spáchat atentát na prezidenta USA Johna Reagana, aby získal lásku herečky Jodie Foster. Avšak lov lidí, ke kterému by se dal celý jev přirovnat, a který se označuje slovem stalking (tento výraz se postupně ujímá i v českém prostředí³), není pouze novodobý jev 20. století. Pojednává o tom ve své knize Bran Nicol. Uvádí případ Caroline Lamb, která pronásledovala slavného básníka Lorda Byrona v 18. století. Její posedlost vedla k tomu, že mu zasílala vlastní intimní ochlupení, věnovala mu novelu, kterou propašovala až na jeho pracovní stůl a v roce 1813 si před ním na ulici podřezala zápěstí. Poté začala šířit smyšlený příběh o jeho incestním poměru s nevlastní sestrou a jeho údajných homosexuálních sklonech.⁴ Stendhal (Henri Marie Beyle) tři roky intenzivně posílal vášnivé dopisy Mathildě Dembowské a pokoušel se k ní přiblížit. Jeho počínání, při kterém se převlékal do dlouhého kabátu a tmavých zelených brýlí, ho dovedlo až k obvinění, že je tajný francouzský agent.⁵

Až výzkumy v 90. letech 20. století poukázaly na to, že nebezpečné pronásledování se musí začít zkoumat v širších souvislostech, protože nejde jen o případy, které se týkají celebrit, ale výskyt těchto incidentů je častý i u běžné populace.⁶ John Reid Meloy uvádí statistiku Centra pro policejní výzkum (The Center for Policy Research), která ve vzorku 16 000 telefonicky dotazovaných respondentů z USA udává 8 % žen, které se staly obětí stalkingu a 2 % napadených mužů.⁷ Citovaný průzkum *British Crime Survey* v jiné studii uvádí 8 až 16 % žen a 2 až 7 % mužů.⁸

Nemělo by se pochybovat o tom, že se může pedagogický pracovník v prostředí školy setkat s problémem nebezpečného pronásledování. Jednou z variant

---

¹ MELOY, J. R., Stalking: an old behaviour, a new crime, s. 85.

² NICOL, B., Stalking, s. 49.

³ *Mladík pronásledoval dívku, soud bude poprvé řešit stalking*. online: http://www.lidovky.cz/mladik-pronasledoval-divku-soud-bude-poprve-resit-stalking-pqgln_domov.asp?c=A100125_134654_in_domov_mev

⁴ NICOL, B., Stalking, s. 79.

⁵ Tamtéž, s. 80.

⁶ ČÍRTKOVÁ, L., Moderní psychologie pro právníky, s. 53.

⁷ MELOY, J. R., Stalking - an old behaviour, a new crime, s. 86.

⁸ DENNISON, S. M., Identifying stalking, s. 546.

stalkingu je například jeho návaznost na předchozí domácí násilí. Další spojitosti jsou patrné u rozvedených manželství nebo v ukončených partnerských vztazích. „V případech partnerského násilí, které, jak již bylo zmíněno dříve, často přechází po odchodu oběti v pronásledování, využívají pachatelé jako prostředek ke kontaktování oběti společně děti. ...jednou z taktik pachatelů pro udržení kontroly nad obětí bývá např. zakoupení mobilního telefonu, který dají dětem...cílem hovorů není vlastní kontakt s dítětem, ale zjišťování toho, kde se dítě s matkou právě nachází“⁹ Časté je také vyhrožování, zneužívání a ovlivňování osob blízkých oběti.¹⁰ Uvedené skutečnosti se tak logicky mohou dotýkat i školní mládeže a především dospívajících žáků. Vycházíme přitom z filosofie současného vzdělávání, které se snaží připravit žáky na „budoucí uplatnění ve společnosti“¹¹.

Rosemary Purcell upozorňuje rovněž na pronásledování, ve kterém mladiství vystupují nejen jako oběti, ale i jako pachatelé. Zabývá se tím, že stalking mladistvých je často označován jako nepravděpodobný nebo neobvyklý, aniž by na toto téma byl proveden nějaký výzkum. Odůvodňuje se to tvrzením, že vyspělost dospívajících dětí údajně není taková, aby se u nich mohly objevit příznaky, které jsou pro stalking příznačné. Podle autorky jde však o naivní tvrzení vzhledem k množství případů, které byly zaznamenány s tím, že některé skončily smrtí oběti.¹² Více se tomuto problému budeme věnovat ve druhé kapitole.

1.1. Stalking v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

V příloze č. 1 této práce uvádíme citace z dokumentu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, které dle našeho názoru odkazují na potřebu řešit tematiku nebezpečného pronásledování v souvislosti se školním vzděláváním. Nebezpečné kybernetické pronásledování je součástí fenoménu nebezpečných komunikačních praktik¹³ a společně s jevy, jakými jsou například kybernetická šikana nebo kybergrooming, se stávají součástí školního prostředí.

Potřeba řešení problému stalkingu z komplexního hlediska, tedy v oblasti práva, psychologie, sociologie a stejně tak pedagogiky, byla vyvolána vysokým počtem případů pronásledování, s tím že některé skončily smrtí oběti. Samotná

---

⁹ VARGOVÁ, B., Partnerské násilí, s. 55

¹⁰ Tamtéž, s. 49.

¹¹ VÚP, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 14.

¹² PURCELL, R., Stalking among juveniles, s. 451.

¹³ KOPECKÝ, K., Proč vlastně E-Bezpečí?, online: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/57/54/lang,czech/>

Listina základních práv a svobod obsažená v Ústavě ČR, článek 10, uvádí: „(1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.”¹⁴ Ve vzdělávacích oblastech zasahuje zvolené téma do více vzdělávacích oborů. Jsou jimi vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace (z hlediska „umění komunikovat“), Informační a komunikační technologie (bezpečné užívání moderních komunikačních technologií), Člověk a společnost (sociální aspekty života lidí) a Člověk a zdraví (kvalita mezilidských vztahů).¹⁵ Od 1. září 2010 se rozšířil Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání o doplňující obor s názvem Etická výchova. V jejím doporučeném obsahu najdeme témata týkající se mezilidských vztahů a komunikace, komunikace citů a dalších. V opatření od tehdejší ministryně školství se uvádí: „*Etická výchova vytváří celou řadu mezipředmětových vztahů. Ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura navazuje etická výchova na učivo naslouchání, mluvený projev, písemný projev a tvořivé činnosti s literárním textem...*”¹⁶ Téma nebezpečného pronásledování se tak nabízí jako jedna z oblastí aplikovatelných do stávající struktury vzdělávání.

---

¹⁴ ČR. Listina základních práv a svobod. In *Ústava České republiky*. 1993, čl.10, s. 3.

¹⁵ VÚP, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s.18.

¹⁶ Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, čj. 12586/2009-22

2. Co všechno se skrývá pod pojmem stalking

Podobně jako je tomu v případě typologie pachatelů stalkingu, nebyla dosud přijata ani jednotná definice stalkingu.¹⁷ Na projevy chování, které v oběti vyvolávají pocit ohrožení, se pohlíží různě. Na základě toho vznikají i rozdílné definice. Rozpor ve vymezení toho, co považovat za stalking a co za jiný typ chování, je způsoben množstvím různých projevů, kterými pachatel útočí na oběť. Jak uvádí Paul Mullen - trestný čin obvykle vyžaduje trestný záměr a samotné trestné chování. V případě stalkingu není ale primárním cílem ublížit oběti, ale naopak vyhledat její blízkost.¹⁸ Stejně tak prostředky, které pronásledovatel používá, jsou ve většině případů zcela legální. Susan Dennisonová uvádí návrh Paula Mullena, Michelle Pathéové a Rosemary Purcellové, podle kterých se chování vymezené jako nebezpečné pronásledování dá určit především na základě subjektivní reakce oběti. Objektivní jednání pachatele hraje v některých případech až sekundární roli.¹⁹

Jan Henk Kamphuis²⁰ shrnuje tři prvky vymezené původně Johnem Meloyem²¹, které jsou všem definicím společné. V potaz se bere: a) vzor obtěžujícího chování, který se blíží pronásledování, b) implicitní nebo explicitní hrozby vycházející ze vzorů obtěžujícího chování, c) důsledky pronásledování, které se projevují na oběti.²² V této práci budeme pohlížet na pronásledování na základě definice, kterou uvádějí autoři Mullen, Pathé a Purcell ve své studii o pachatelích stalkingu²³, již později rozvinuli v příspěvku o stalkerech a jejich obětech. Definice zní: „*Stalking je označení pro opakované, neodbytné a nevítané pokusy o komunikaci nebo kontakt, které v oběti vzbuzují obavu. Stalker k tomuto může využívat různé prostředky jako jsou telefonní hovory, dopisy, emaily, nápisy na zdech nebo oznámení v mediích. Stalker může obět pronásledovat nebo pozorovat její bydliště. Stalking je často spojen s dalšími formami obtěžování jako je objednávání zboží na jméno oběti, zasílání nevyžádaných materiálů a falešné obviňování.*”²⁴

---

¹⁷ ČÍRTKOVÁ, L., Moderní psychologie pro právnický, s. 59.

¹⁸ MULLEN, P., Stalkers and their victims, s. 1.

¹⁹ Tamtéž, s. 2.

²⁰ KAMPHUIS, J.H., Stalking - a contemporary challenge for forensic and clinical psychiatry, s. 206.

²¹ MELOY, J.R., Psychology of stalking, s. 2.

²² Tamtéž, s. 206.

²³ MULLEN, P., Study of stalkers, s. 1244.

²⁴ MULLEN, P., Stalkers and Their Victims, s. 1. Překlad J.Bartoněk: „»Stalking« is defined as repeated and persistent unwanted communications and/or approaches that produce fear in the

Česká právní úprava platná od 1.1.2010 (příloha č. 4) může být na základě porovnání s uvedenou definicí užívána rovněž jako způsob vymezení stalkingu. Naše tvrzení je podpořeno tím, že jsou v ní přítomny zmíněné tři faktory, které určují stalking. Konkrétně jde o dlouhodobost, přítomnost výhrůžek a vzbuzení obav. Jedná se o prvky, které jsou jádrem většiny zákonů o nebezpečném pronásledování.²⁵

2.1. Vzor obtěžujícího chování, které se blíží pronásledování

Jak naznačuje definice, jedná se v případě stalkingu o větší množství projevů, které můžeme k pronásledování přiřadit. „*Pronásledovatel může používat ilegální prostředky (například ničení cizích věcí, pomluvy, podvody), ale také legální a obecně neškodné postupy (zasílání dopisů nebo dárků, telefonování apod.)*.”²⁶ Stalkingové chování nabývá mnoha iritujících a nevíтанých projevů, které však zůstávají součástí běžné každodenní lidské zkušenosti.²⁷

Ne vždy se jedná o stejný způsob pronásledování. Na případu jedné z obětí můžeme pozorovat různorodost projevů, které se až při vzájemném propojení a dlouhodobém trvání dají vyhodnotit jako pronásledování. Uvádíme zde text, který oběť uveřejnila na stránkách internetové poradny. „*Dobrý večer, mám prosbu, protože si nevím rady, mám-li ještě mít vztah, či ne. Po dobu 4 a půl roku jsem obětí Stalkingu v té nejhorší podobě. Sledování denně - neustálé projíždění kolem domu autem, postávání hodiny a hodiny u domu, sledování mne, kdekoliv jsem z urč. vzdálenosti, nošení dárků, květin, oplzlé SMS, tisíce telefonátů, kdy jen funí, vyhrožování smrtí komukoliv, kdo by se v mé blízkosti ocitl, napadání mne a mých přátel, sledování mých dospělých dětí, pokud se mu ztratím z dohledu já, najíždění autem na mé známé, rozbíjení aut, škrábání. Vyznávání lásky jen nás dvou a našeho společného dítěte, kterému je 6 let. Jen my tři prý k sobě patříme... V poslední době tvrzení malému, který mi řekl, že prý už brzy budou spolu jen oni dva - od té doby k němu chlapec nechce, naprosto odmítá styk. Mám přítele, ale bojím se, že jsem ze všeho naprosto zničená a až tahle hrůza skončí, že nebudu umět žít ve vztahu, že*

---

victim. The stalker may use such means as telephone calls, letters, e-mail, graffiti and placing notices in the media. A stalker may approach or follow the victim, or keep their residence under surveillance. Stalking is often associated with other forms of harassment, such as ordering goods on the victim's behalf, sending unsolicited materials and initiating spurious legal actions.”

²⁵ DENNISON, S. M., Identifying Stalking: The Relevance of Intent in Commonsense Reasoning, s. 547.

²⁶ ČÍRTKOVÁ, L., Moderní psychologie pro právničky, s. 60.

²⁷ MULLEN, P., Stalking: new construction of human behaviour, s. 14.

o mě vše ví, jaká jsem bolavá a co mi ubližovalo. Někdy cítím, jako bych byla prázdná, co mám dělat?”(sic!)²⁸

2.2. Implicitní nebo explicitní hrozby vycházející ze vzorů obtěžujícího chování

Na základě uvedených výpovědí, ale i mnoha dalších popsaných případů od dalších autorů lze škálu vnějších projevů stalkingového chování vymezit na stejném principu, jakým dělí projevy šikanování Michal Kolář (viz tabulka 1). Používá rozdělení vymezující tři dimenze chování.²⁹ Kolář rovněž označuje jako význačné rysy vnějších projevů šikany záměrnost, opakování a samoučelnost agrese.³⁰ Stejně tak hovoří o šikanování jako o jistém druhu závislosti na druhé osobě.³¹

Vnější projevy pronásledování dělíme na:

- a) fyzické a verbální,*
- b) přímé a nepřímé,*
- c) aktivní a pasivní.*

Tabulka 1. Projevy chování stalkera a jejich varianty

Kombinace	Projevy
Fyzické aktivní přímé	Napadení, ublížení na zdraví, vražda oběti.
Fyzické aktivní nepřímé	Ničení věcí oběti. Útoky na osoby blízké oběti. Útoky na domácí zvířata.
Fyzické pasivní přímé	Sledování, obcházení poblíž bydliště oběti, zaměstnání nebo školy.
Fyzické pasivní nepřímé	Oběť nemůže navštěvovat určitá místa kvůli obavě ze vzájemného setkání (veřejné kluby, sportoviště, kulturní akce...).
Verbální aktivní přímé	Nadávky, urážky, výhrůžky, neodbytné vyznávání lásky. Obtěžující telefonáty.
Verbální aktivní nepřímé	Šíření pomluv, graffity, malby, zasílání květin a dárků. Zasílání dopisů, e-mailů, SMS zpráv.

²⁸ Převzato z veřejné poradenské linky na adrese: <http://ona.idnes.cz/tyra-vas-partner-poradi-vam-socioterapeutka-zdena-prokopova-p58-/poradna.asp?p=tyranezeny&t=711>

²⁹ KOLÁŘ, M., Bolest šikanování, s. 32

³⁰ Tamtéž, s. 31.

³¹ Tamtéž, s. 33.

Verbální pasivní přímé	Rozšiřování a zveřejňování citlivého materiálu o oběti (fotografie, videa, text).
Verbální pasivní nepřímé	Vydávání se za oběť (na sociálních sítích a internetu). Objednávání zboží na jméno oběti.

2.3. Důsledky pronásledování, které se projevují na oběti

Této problematice se podrobně věnujeme v kapitole 10 o obětech pronásledování.

2.4. Stalking mladistvých

Jak bylo naznačeno v úvodu, pronásledování mladistvých není dosud dostatečně probádaná oblast. Empirických výzkumů není mnoho kvůli hypotéze, že jde výhradně o problém, který se týká dospělých.³² Rosemary Purcellová zkoumala případy z archivu Soudu pro mladistvé v Melbourne (Melbourne Children's Court) v Austrálii mezi lety 2004 a 2006. Za mladistvé byli považováni zúčastnění pod 18 let. Zmíněný soud ročně navrhne nejméně deset obvinění z trestného činu stalkingu. Hlavní činností tohoto soudu je ale vydávání takzvaných *restraining orders* - soudních zákazů. Ty mají za cíl chránit mladistvou oběť tím, že útočníkovi zabraňují v dalším ubližování, útocích, přibližování se atp.³³ Celkem 299 (34%) případů z 875 vydaných soudních zákazů v uvedeném období, splňovalo kritéria stalkingu. Tato kritéria byla vymezena na základě definice Paula Mullena uvedené dříve v této práci. Vyloučeny přitom byly případy domácího násilí (50%) a jednorázové případy vyhrožování a útoků (16%).³⁴

Při posuzování závěrů Purcellové se nabízí otázka, jakou pozici při vyhodnocování zaznamenaných případů má šikana? Na to Purcellová reaguje: „*Slovní provokování, nadávky, fyzický kontakt a dokonce pronásledování, ke kterému došlo na území nebo v prostorách školy nebo veřejné instituce, kterou oběť i pachatel legitimně navštěvovali, byly vyhodnoceny jako šikanování, ale ne jako stalking. Pokud ale takové chování přerostlo za hranice školy nebo veřejné instituce do*

³² PURCELL, R., Adolescent stalking: offence characteristics and effectiveness of intervention orders, s. 1.

³³ PURCELL, R., Stalking among juveniles, s. 451.

³⁴ PURCELL, R., Stalking among juveniles, s. 452.

domácího prostředí oběti nebo jejího sociálního života, pak toto chování bylo klasifikováno jako stalking."³⁵

Výsledek šetření dokazuje předpokládaný vysoký výskyt pronásledování, které navazuje na předchozí šikanování oběti (28 %, 84 případů). Pachatelé se nejčastěji uchýlili k hrozbám, fyzickému napadání a nevyžádaným kontaktům trvajícím po dobu několika měsíců. V 56 % byl obětí spolužák a ve 21 % bývalý kamarád.³⁶ Purcellová zároveň upozorňuje na vysoké procento zaznamenaných případů (22 %), kdy bylo následné pronásledování motivováno pomstou ze strany pachatele, což není u dospělých tak časté.³⁷

---

³⁵ PURCELL, Stalking among juveniles, s.452. Překlad J. Bartoněk: „*Approaches, notes, spoken provocations and even following which occurred entirely within the premises of a school or public institution which both victim and perpetrator were legitimately attending were classified as bullying but not stalking. When such behaviours extended beyond the school or shared institution into the victim's domestic and social life in the wider community this was classified as stalking.*”

³⁶ PURCELL, Stalking among juveniles, s.453.

³⁷ PURCELL, Stalking among juveniles, s.454.

3. Kybernetický stalking

Jaká je pozice kybernetického stalkingu v rámci zkoumané problematiky? V problematice vymezení kybernetického stalkingu se uplatňují převážně dvě hlediska. První směřuje k tomu, že kyberstalking je oddělený fenomén, týkající se sociálního vyčlenění (např. Paul Bocij³⁸). Druhé stanovisko považuje online formu obtěžování za technický prostředek k páčání klasického stalkingu (např. Parsons-Pollard³⁹). Možný přístup k řešení této otázky nabízí Sheridanová a Grant⁴⁰, kteří formou dotazníku získali odpovědi od 1261 respondentů. Ti se identifikovali jako oběti stalkingu. Kritéria, která vylučovala účastníka ze zkoumaného vzorku, byla následující: doba pronásledování méně než 4 týdny, nevyplnění části dotazníku, důvodné podezření z nepravdivosti. Celkově bylo ze vzorku vyřazeno 210 respondentů. Z celkového množství tak zůstalo 1051 účastníků šetření vyhodnocených jako oběti pronásledování.

3.1. Posun v chápání pojmů online a offline

Předchozí výzkum užívá dva důležité pojmy, které jsou jádrem problému ve vymezení kyberstalkingu. Jde o označení *online* a *offline* prostředí. V průběhu uplynulých několika let došlo vlivem velmi rychlého rozvoje informačních a komunikačních technologií k problému ve vnímání toho, co vlastně považovat za online prostředí. Obecně se označení *online* užívalo pro užívání služeb spojených s internetem a *offline* pro služby, které probíhaly „mimo internet“. Především rozvoj technologie pojmenované jako Web 2.0⁴¹ však podpořil vznik nové formy mezilidské komunikace umožňující vytváření virtuálních, zcela specifických vztahů. V důsledku to znamená, že obsah, který umístíme například na některou sociální síť, může prostřednictvím dalších uživatelů měnit svůj původní ráz a začíná tzv. *žít vlastním životem*. Proto například informace, které o sobě uživatelé dobrovolně poskytují na sociálních sítích, mají zcela jinou výpovědní hodnotu pro jejich přátele a pro ty, kteří je zneužívají k útokům. Z fotografií, videozáznamů a statusů vzniká *kybernetický otisk, kybernetická stopa uživatele*.

Zatím se zdá, že převažuje chování, kdy jsou ICT technologie užívány jen jako nástroje k provádění útoků. Zaslání e-mailů, SMS zpráv a obtěžující telefonní

³⁸ BOCIJ, P., Cyberstalking, s. 16.

³⁹ PARSONS-POLLARD, N., Cyberstalking: utilizing what we do know, s. 435.

⁴⁰ SHERIDAN, L.P., GRANT, T., Is cyberstalking different?, s. 630.

⁴¹ DiNUCCI, D., Fragmented future, s. 221.

hovory jsou častá forma útoků, ale samotná hrozba je ukryta v obsahu sdělení. Na druhé straně stojí incidenty kybernetických stalkerů, kteří zneužívají specifika online prostředí a svých větších znalostí z oblasti informatiky k tomu, aby trýznili oběť. Zneužívá se tak především domnělá anonymita prostředí internetu a s ní související důvěřivost ostatních uživatelů.⁴²

Otázkou určenou k dalšímu zkoumání proto spíš zůstává, kam se posouvá vnímání vlastní identity v rámci virtuálního prostředí a jak tento vývoj může ovlivnit nárůst chování, které se vymezuje jako kybernetický stalking.

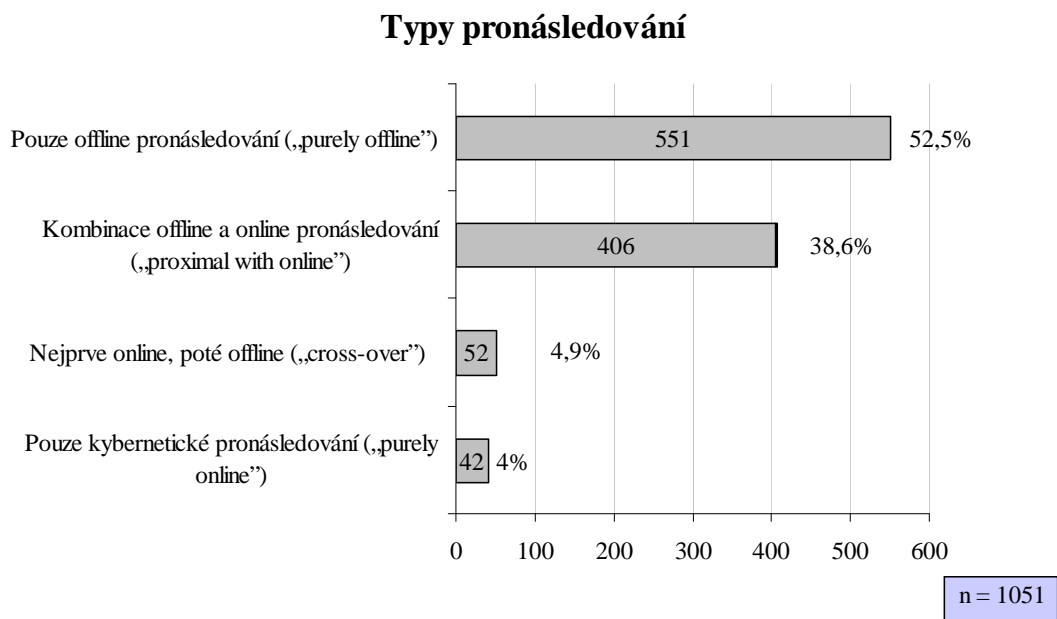
Následující graf ukazuje rozdělení dle autorů zmíněného výzkumu⁴³ a vyjadřuje zastoupení jednotlivých typů pachatelova chování (Obrázek 1).

---

⁴² JIROVSKÝ, V., Kybernetická kriminalita, s. 35.

⁴³ SHERIDAN, L.P., GRANT, T., Is cyberstalking different?, s. 631.

Obrázek 1. Čtyři možné typy pronásledování

Označení *offline pronásledování* znamená, že k obtěžování nebyly využity prostředky elektronické komunikace. Podobné označení používá i Paul Bocij⁴⁴ a jedná se o ty případy, kterým můžeme také přisoudit označení *klasické pronásledování*. Do výsledků byli zahrnuti ti respondenti, proti kterým nebylo jako nástroj pronásledování použito nějaké elektronické zařízení.

Další skupinou jsou velmi často se vyskytující případy, kdy se kombinují způsoby kybernetického i klasického pronásledování (n = 406, 38,6 %). Třetí kategorie byla vymezena na základě toho, že útočník nejprve obtěžoval svoji oběť online po dobu delší než 4 týdny a teprve později došlo i k osobnímu setkání (n = 52, 4,9 %). Čistě kybernetické pronásledování bylo prokázáno u 4 % případů (n = 42). Autoři nakonec vyhodnotili jako kybernetické pronásledování 7,2 % případů (n = 76). Podmínkou byl původ nebezpečného chování v online prostředí a délka trvání minimálně 4 týdny.⁴⁵

Výsledky tak předkládají jedno z možných kritérií pro posouzení kybernetického pronásledování. V rámci toho se dá uvažovat o dvou typech pachatelů. Prvním typem je stalker *uživatel*, který používá nástroje ICT k útokům na oběť, ale pokud je mu to znemožněno, najde si k ní cestu *v reálném světě*. Mezi uživateli internetu se začíná užívat akronym „IRL“ ve smyslu „In real life“.⁴⁶

⁴⁴ BOCIJ, P., Cyberstalking, s. 4.

⁴⁵ SHERIDAN, L.P., GRANT, T., Is cyberstalking different?, s. 632.

⁴⁶ Zdroj: <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/In+Real+Life>

Druhý typ nazveme pracovně uživatelem *profesionálem*. Ten zneužívá potenciál technologií ve svůj prospěch, ale bez nich není schopen obět napadat. Jak uvádí Lorraine Sheridanová, jsou tito pronásledovatelé typičtí tím, že útočí osaměle, ale ke svým útokům často zneužívají třetí stranu (další uživatele internetu), a nebo se vydávají za obět.⁴⁷ Právě vysoký počet anonymních uživatelů internetu nahrává pachateli kybernetického stalkingu k vydírání, získávání informací a šíření pomluv.

3.2. Prostředky kybernetického stalkingu.

Na konferenci "Kybernetické výzvy a hrozby - Cyber 2008", pořádané Ministerstvem zahraničních věcí České republiky a Ministerstvem vnitra České republiky, zazněl příspěvek na téma *Specifické problémy boje s kybernetickou kriminalitou* od Doc. RNDr. Josefa Požára, CSc. a RNDr. Václava Hníka, CSc. Ti upozornili na stále stoupající sofistikovanost kybernetických útoků, které se od prolomení hesla uživatele (phising) vyvíjí směrem k nástrojům, jako například automatické skenování k získávání obsahu e-mailových zpráv. Zde je třeba upozornit, že se jedná spíše o útoky namířené na organizace za účelem zisku nebo získání důvěrných údajů, než o pronásledování jednotlivců, o kterém pojednává tato práce. „Z názorů odborníků vyplývá, že již náctiletí začínají experimentovat s různými jednoduchými útoky (tzv. skript kiddies), pro něž si mohou stáhnout nástroje na Internetu vytvořené od zkušenějších hackerů.“⁴⁸

Nejčastějším typem útoků, jak je z různých zdrojů shrnuje Sheridanová, však prozatím zůstává rozesílání velkého množství anonymních e-mailů a SMS zpráv s výhružným charakterem, získávání informací o uživateli za účelem zneužití nebo vydírání (intimní fotografie, videozáznamy), elektronická sabotáž (posílání virů a spamování), vydávání se za jiného uživatele nebo krádež identity pomocí falešného účtu, objednávání služeb a zboží na jméno oběti a také nabádání ostatních uživatelů k útokům na obět.⁴⁹

3.3. Kazuistika

Učitelka střední školy trávila některé večery tím, že si dopisovala s dalšími uživateli na veřejném chatu. Při jedné konverzaci s neznámým mužem, který o sobě uvedl, že je ze stejného města, napsala, že její povolání je učitelka českého jazyka na jedné střední škole ve městě. Použila svoje pravé křestní jméno. Konverzace mezi

---

⁴⁷ SHERIDAN, L.P., GRANT, T., Is cyberstalking different?, s. 637.

⁴⁸ Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie UK v Praze, Češky a Češi v kyberprostoru, s. 160.

⁴⁹ SHERIDAN, L.P., GRANT, T., Is cyberstalking different?, s. 627.

nimi ten večer probíhala dále, ale bez sdělování dalších osobních informací. O několik dní později učitelka objevila v e-mailové schránce zprávu o tom, že byla neznámým mužem ten den viděna a že jí to moc slušelo. Znovu se s ním spojila a skrze další vzájemné zprávy se dozvěděla, že tento anonym vypátral na základě jejího křestního jména a aprobece místo jejího pracoviště. Z webových stránek školy získal její e-mailovou adresu a později i její telefonní číslo. Od toho dne ji začal posílat zprávy s popisem jejího oblečení nebo činností, které ten den dělala. Stejně tak ji chodily milostné vzkazy. Když jela v tramvaji, tak ji například přišla zpráva, že v ní nejede sama, ale je tam přítomný i zmíněný muž. Toto chování trvalo několik měsíců a poté ustalo, aniž by žena zjistila skutečnou identitu pronásledovatele. Učitelka během této doby prožívala intenzivní pocity strachu.

4. Nejednoznačná typologie pachatelů

Někteří autoři uvádějí, že dosud neexistuje jednotná typologie pachatelů (Ludmila Čírtková⁵⁰, Harald Dressing⁵¹, Paul Bocij⁵²). Mullen na to reaguje: „*Stalking, stejně jako všechny komplexní formy lidského chování, může být produktem řady různých stavů mysli. Stalking je obvykle zraňující a je součástí mnohých aktivit spojených s normálním chováním, které často aspirují k navázání nebo obnovení vztahu*“⁵³ Toto hledisko podle autora v důsledku komplikuje sestavení jednotné typologie a brání vytvoření jednotné definice stalkingu. Stalkingové chování, jak už bylo řečeno, ve většině případů vychází z běžných projevů lidského chování (postávání před bydlíštěm, telefonování, zasílání SMS zpráv) a jeho důsledky se projevují až na základě vnímání oběti. Nezáleží tedy jen na intenzitě obtěžování a způsobech, které k tomu pachatel volí, ale často i na tom, jak situaci vyhodnotí sama oběť.⁵⁴ V tom se odráží i část výkladu české právní úpravy zákona o nebezpečném pronásledování, jež reaguje na důvodnou obavu, která je vyvolána v oběti.⁵⁵

4.1. K typologii pachatelů

Jeden z prvních způsobů rozdělení pachatelů vypracoval v roce 1993 Michael Zona a kolektiv, když rozdělil pachatele na erotomany (erotomanics), posedlé láskou (love obsessional) a posedlé (simple obsessional).⁵⁶ U erotomanie autoři hovoří především o ženách, které jsou pachatelkami stalkingu a žijí v přesvědčení, že jejich láska je opětovaná. Jako další znak uvádí, že se jedná o partnery z vyšší sociální vrstvy.⁵⁷

Stejně tak skupina, kam patří jedinci posedlí láskou (love obsessional), věří, že je oběť miluje. Ale oddělujeme je od erotomanie, protože směřují k psychotické

---

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, L., Moderní psychologie pro právníky, s. 71.

⁵¹ HÁJEK, J., Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. iPrávník, 28.11.2007

⁵² BOCIJ, P., Cyberstalking, s. 50.

⁵³ MULLEN, P., Study of stalkers, s. 1244. překlad J. Bartoněk: Stalking, like any complex form of human behavior, can be the product of a number of different states of mind. Stalking, which is obviously hurtful, is part of a spectrum of activities that merge into normal behaviors, often around such aspirations as initiating or reestablishing a relationship..

⁵⁴ Tamtéž, s. 1245.

⁵⁵ Zákon č. 40 ze dne 1. ledna 2010 o nebezpečném pronásledování, In Trestní zákoník. 2010

⁵⁶ ZONA, M., A comparative study of erotomaniac and obsessional subjects in a forensic sample, s. 901.

⁵⁷ ZONA M., Psychiatric diagnosis and the offender- victim typology of stalking. In: The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives. s. 81.

poruše. Tito pachatelé jsou velmi silně poblouznění, ale zároveň neočekávají odezvu. Jedná se často pronásledovatele celebrit. Na rozdíl od erotomanie zde nenastal předchozí vztah.⁵⁸

Jednoduše obsesivní pronásledovatelé se vyznačují předchozím vztahem. Nejedná se však pouze o ex-partner vztah, ale i vztahy ve smyslu pracovní a sousedské.⁵⁹ Tato typologie se nám však jeví jako nedostatečná, protože vymezuje pachatele pouze na základě roviny motivu touhy. Pozdější výzkumy se zaměřili na komplexnější pohled.

4.2. Východiska volby typologie

„Pro posuzování trestnosti stalkerů a stanovení prognózy jejich chování se osvědčila tzv. vícerozměrná klasifikace, která pro účely kvalifikovaného znaleckého zkoumání stalkera kombinuje hned několik hledisek současně. Konkrétně se zde pracuje na třech úrovních hodnocení.⁶⁰

Jedná se o přístup, který vychází ze studie Haralda Dressinga⁶¹. Ten jsme porovnali s multiaxiální klasifikací Paula Mullen, ⁶² jenž dělí pachatele na základě tří hledisek. První zahrnuje vztah mezi pachatelem a obětí. Tento vztah Dressing dělí na osobu cizí, známou a bývalého partnera.⁶³

Jako druhé hledisko uvádí Mullen tamtéž dělení mezi psychotické a nepychotické pachatele. Mezi toto psychologické vymezení vkládá Dressing skupinu intermediárních stalkerů.⁶⁴

Třetí pohled na stalkery se odráží od jejich motivace. Jako tři nejčastější pohnutky uvádí Dressing lásku, pomstu a narcismus pachatele. Pokud se zaměříme na přehled typologií sestavený Emmou Ogilvie⁶⁵ (příloha č. 2), je patrné, že někteří autoři staví svá hlediska na různých úrovních, které však jakoby pokrývají jen část problému. Ačkoli všechna rozdělení jsou fakticky správná a v praxi upotřebitelná⁶⁶,

---

⁵⁸ ZONA M., Psychiatric diagnosis and the offender- victim typology of stalking. In: The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives. s. 77.

⁵⁹ Tamtéž, s. 76.

⁶⁰ VÁLKOVÁ, H., Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. Trestněprávní revue, 2009, č. 9.

⁶¹ HÁJEK, J., Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. iPrávník, 28.11.2007

⁶² MULLEN, P., Stalking: new constructon of human behaviour, s. 11.

⁶³ HÁJEK, J., Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. iPrávník, 28.11.2007

⁶⁴ HÁJEK, J., Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. iPrávník, 28.11.2007

⁶⁵ OGILVIE, E., Stalking: policing and prosecuting practices in three australian jurisdiction, s. 2.

⁶⁶ BOON, J., Stalker typologies: a law enforcement perspective, s. 76.

jako nejužitečnější se nám jeví vymezení podle Paula Mullen a jeho spolupracovníků. Jedním z důvodů je i uplatnění typologie v české studii od Kamila Kopeckého.⁶⁷

4.3. Alternativní typologie

Na tomto místě uvádíme jako výčet další možnou typologii podle Juliana Boona a Lorraine Sheridanové (tabulka 2).⁶⁸ Čísla v závorkách udávají procento výskytů u případů pronásledování.

Tabulka 2. Alternativní typologie

Typ 1: Ex-partnerské obtěžování / stalking (50 %)
Typ 2: Poblouzněné obtěžování (18, 5 %)
Typ 3a: Stolkérství s iluzorní fixací (15, 3 %) – nebezpeční
Typ 3b: Stolkérství s iluzorní fixací (15,3 %) – méně nebezpeční
Typ 4: Sadistické stolkérství (12,9 %)

4.4. Typologie vybraná v této práci: typologie podle multiaxiálního přístupu

Toto rozdělení, které přináší Paul Mullen a dále rozvádí Michele Pathé⁶⁹, odpovídá uvedeným předpokladům k určení trestnosti pachatelů stalkingu. Studie uveřejněná v časopise americké psychologické asociace (*American Psychology - Law Society*) ověřovala typologii tím, že seznámila pět klinických pracovníků s uvedeným dělením a nechala je nezávisle ho uplatnit na sedmi zkoumaných případech. Výsledkem byla shoda v 92 % zařazení do kategorie.⁷⁰

Typologie vychází z empirické studie, ve které bylo zkoumáno 145 australských pachatelů stalkingu. Autoři podle ní vytvořili pět kategorií: odmítnutý stalker (rejected stalker), uctívač (intimacy seeking), neobratný nápadník (incompetent suitor), ublížený pronásledovatel (resentful stalker) a sexuální útočník (predatory stalker).⁷¹

⁶⁷ KOPECKÝ, K., Studie stalkingu, s. 5.

⁶⁸ BOON, J., Stalker typologies: a law enforcement perspective, s. 77.

⁶⁹ PATHÉ, M., Surviving stalking, s. 19.

⁷⁰ McEWAN, T., Study of the Predictors of Persistence in Stalking Situations, s. 151.

⁷¹ MULLEN, P., Study of stalkers, s.1246.

5. Pachatelé

Na základě zahraničních studií chceme rozvést typologii v tom smyslu, aby vystihla výskyt jevu, profil pachatele, jeho motiv a rizika, která se s typem pachatele pojí.

5.1. Odmítnutý stalker (rejected stalker)

„Dobrý den, chtěla bych se zeptat jaká mám práva, pokud se jedná o vyhrožování od bývalého přítele, který byl letos souzen za vydírání a ovlivňování mladistvých k sexu a dostal jen 3 roky podmínku a dohled kurátora. Před 2 měs. mě začal vyhrožovat že mě zničí za to, že jsem se s ním v době kdy byl ve vazbě rozešla. Výhrůžky jsou dosti silného charakteru a tak jsem na něj 22.9. podala trestní oznámení a včera 13.10. to začala řešit policie. Od té doby mě vyhrožuje ještě více a chce mě dohnat k soudu a vyžádat si na mě posudek že jsem psychicky labilní. Dále mě chce zastavit účet a obvinít z krádeže dárků které mi dal. Vystavit mé intimní fotky, ke kterým mě násilím donutil, na internetu a nechat mě vyhodit z práce.. Už nevím jak dál, bydlí kousek ode mě a mám strach. Co můžu dělat aby to skončilo? Vím že je to člověk co dokáže ublížit.. Tvrdí že mě zničí a půjde proti mě tak dlouho dokud to nevzdám. Děkuji za odpověď.” (sic!)⁷²

Výskyt jevu

„Ex-partner stalking zahrnuje až 50 % všech případů pronásledování.”⁷³ Obsáhlejší studie v ČR, která by se zabývala pronásledováním v intimních vztazích, nebyla dosud provedena. Národní sdružení z USA zaměřené na ochranu žen (National violence against women) uvádí, že z celkového počtu všech zaznamenaných případů pronásledování, identifikovali 62 % případů žen, které se staly obětí pronásledování ze strany stávajícího nebo předchozího intimního partnera.⁷⁴ Pro přehlednost jsme podle zpracované studie sestavili následující graf rozvádějící povahu intimních vztahů mezi partnery (obrázek 2).

---

⁷² Zdroj: <http://www.pravnik.cz/forum/topic/1634/opakovane-pronasledovani-byvalym-pritelem.html>

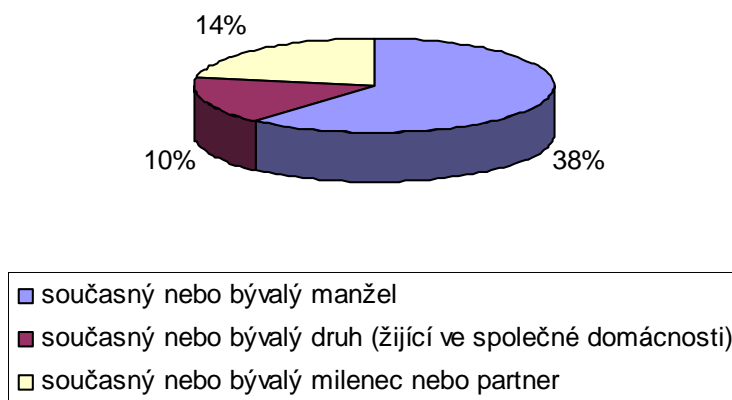
⁷³ ČÍRTKOVÁ, L., Moderní psychologie pro právníky, s. 73.

⁷⁴ McFARLANE, J., Stalking and intimate partner femicide, s. 301.

Obrázek 2. Povaha vztahů mezi intimními partnery (n = 8000)

Ženy, které byly pronásledovány intimním partnerem (62%)

Michele Pathé upozorňuje na patrný přesah stalkingu ve smyslu pokračování domácího násilí.⁷⁵ Dále k tomu Ludmila Čírtková uvádí: „Domácí násilí a pronásledování bývalým partnerem představují dvě samostatné a svébytné verze partnerského teroru. Mohou se vyskytovat izolovaně, ale i jako vzájemně propojené.”⁷⁶

Čírtková se odkazuje na práci německých autorů Hoffmanna a Kükena, kteří rozdělili stalking bývalého partnera podle toho, zda navazuje na předchozí domácí násilí (ofenzivní), nebo předchozí násilí ve vztahu zaznamenané nebylo (defenzivní). K oběma typům přisuzují autoři jinou psychologickou podstatu. Zatímco u prvního typu jde o obsesivní chování, které nastupuje po ukončeném vztahu, ofenzivní stalking vyjadřuje touhu po obnovení kontroly nad obětí.⁷⁷

Meloy v tomto smyslu rozlišuje afektivní a predátorské násilí.⁷⁸ Přístup založený na stejném principu volí i Ivo Čermák, který rozděluje násilí ve smyslu kriminálního problému do dvou perspektiv: na patologickou a nepatologickou úroveň. Na patologické úrovni rovněž zmiňuje hraniční organizaci osobnosti a psychopatii.⁷⁹

⁷⁵ PATHÉ, M., Surviving stalking, s.20.

⁷⁶ ČÍRTKOVÁ, L., Moderní psychologie pro právnický, s. 47.

⁷⁷ Tamtéž, s. 47.

⁷⁸ MELOY, J.R., Psychology of stalking, s.148.

⁷⁹ ČERMÁK, I., Lidská agrese a její souvislosti, s.135.

Profil pachatele

U převážné části odmítnutých stalkerů byla diagnostikována porucha osobnosti. Dále se uvádí morbidní žárlivost.⁸⁰ Pathé zmiňuje ojedinělý výskyt psychického onemocnění a u většiny stalkerů poukazuje na určitou abnormalitu osobnosti, která směřuje k poruše osobnosti. U tohoto typu pachatelů je podle Diagnostického a statistického manuálu (dále jen DSM) IV nejčastěji klasifikována narcistická a závislostní porucha osobnosti. Další poruchou, která se často vyskytuje, je paranoidní porucha osobnosti, kterou reprezentuje žárlivé chování a podezřívání.⁸¹ Její výsledky se shodují se závěrem Farnhama, který zkoumal vztah mezi psychotickou poruchou (psychickým onemocněním) a násilím ve vztahu. Uvádí, že ačkoli u 70 % případů partnerského stalkingu byla přítomna některá forma násilí, tak psychické onemocnění útočnicka se projevilo jen u 20 % případů.⁸² Důvodem k násilí pachatele tedy není převážně psychické onemocnění, ale příčiny jeho chování spějí spíše k určitému typu poruchy osobnosti na nepatologické úrovni. Více viz kapitola o psychologické povaze pronásledování.

Odmítnutí stalkeri vnímají sami sebe jako oběti. Své chování vůči oběti si zdůvodňují jako odezvu na provokaci. Jako přídavek ke svému žárlení, sobectví, chorobné závislosti a necitlivosti k vnímání potřeb a citů druhých, mají v partnerském vztahu sklony k domácímu násilí.⁸³

Motiv

Michele Pathé uvádí, že pachatelé reagují na nechtěné ukončení blízkého vztahu chováním, které je, alespoň ze začátku, určené k usmíření vztahu nebo k odplatě. Často jejich chování kolísá mezi obojím.⁸⁴ Důležité pro definování blízkého vztahu je to, že do něj ze strany útočnicka byli na začátku vztahu vloženy silné emoce. To vyvolává v pronásledovateli pocit, že se jedná o nenahraditelný vztah. Chování pachatelů na základě toho vede k obnovení vztahu za každou cenu. Pro tento typ útočníků platí všechny tři typy motivace (kapitola 9). Jedná se o motivování láskou, pomstou a narcismem.

---

⁸⁰ MULLEN, Study of stalkers, s.1246

⁸¹ PATHÉ, M., Surviving stalking, s.37.

⁸² FARNHAM, F., Association between violence, psychosis, and relationship to victim in stalkers, s.199.

⁸³ PATHÉ, M., Surviving stalking, s. 20

⁸⁴ Tamtéž, s. 20.

Rizika

Bez podceňování psychických útoků, které mají prokazatelný dopad na oběť, můžeme obecně konstatovat, že se největší nebezpečí nachází ve fyzickém napadení, jenž může vést až k smrti oběti. Celých 81 % žen pronásledovaných bývalým nebo stávajícím manželem bylo mimo jiné i fyzicky napadeno.⁸⁵ V potaz se braly případy zavažného poranění některé části těla a poranění spojené s pokusem o vraždu nebo vykonaná vražda. McFarlane svým výzkumem poukazuje na souvislost výskytu vysoké míry násilí při předchozím intimním sexuálním vztahu mezi obětí a pachatelem.⁸⁶

5.2. Uctívač (intimacy seeking)

Představa „uctívače“ se blíží člověku, který se snaží navázat s druhým intimní vztah. Svůj cíl si idealizuje a vytváří z něj postavu ideálního partnera. Objektem se stává osoba stalkerovi blízká (kolega z práce, kamarád) nebo zcela vzdálená (např. celebrita)⁸⁷. Skupina zahrnuje jedince, kteří trpí erotomanskou desiluzí, s tím, že u nich existují psychotické poruchy jako schizofrenie a částečně deziluzivní porucha. Deziluzivní porucha je charakteristická nadhodnocenými představami a fanatickou obsesí, která se často mění a nemá jasné hranice.⁸⁸ Jako důkaz lze pak pozorovat neústupnost v jednání těchto lidí.

Výskyt jevu

Ve studii stalkerů byla skupina charakterizovaná jako tzv. uctívači vyhodnocena jako druhá nejpočetnější. Ve vzorku 145 zkoumaných osob bylo 49 z nich určeno zařazeno do této skupiny.⁸⁹

Profil

Silnou roli v jejich chování hraje fantazie. Pro tento typ je typické přesvědčování se o lásce ze strany objektu. Odmítnutí je pak zlehčováno nebo interpretováno jinak.⁹⁰ Nebezpečná může být tato situace především v momentě, kdy dojde k tzv. prozření pravdy a k náhlému projevu frustrace nad tím, jaký je skutečný stav věci. Dá se předpokládat silnější projev lítosti nad sebou samým vystřídaný

---

⁸⁵ McFARLANE, J., Stalking and intimate partner femicide, s. 301.

⁸⁶ Tamtéž, s. 301.

⁸⁷ PATHÉ, M., Surviving stalking, s. 22.

⁸⁸ MULLEN, Study of stalkers, s. 1248.

⁸⁹ Tamtéž, s. 1248.

⁹⁰ PATHÉ, M., Surviving stalking, s. 24.

agresí s touhou zničit tak důkazy o vlastním neúspěchu. Těmito důkazy mohou být bohužel v krajním případě samy oběti.

Projevy

Ve vymezení chování se dá pozorovat tendence k větší vytrvalosti a umírněným formám přízně, které mají spíš neagresivní charakter. Proto můžeme jako příklad považovat vytrvalého nápadníka, obdivovatele, který posílá každý měsíc květiny na adresu vyhlédnuté ženy. Stejně tak milostné dopisy nebo jiné dárky. K problémům dochází v případě osobního setkání. Typické jsou výčitky, silné emoční projevy a slovní urážení. Tímto se projevovala dívka, která trpěla utkvělou představou o vztahu se studentem Tomášem Kočím⁹¹. Stejně tak ctitel z níže uvedeného případu.

Středem zájmu je tedy touha po jedinečnosti vztahu a časté je proto odvolávání na osudovost. Projevy náklonosti jsou pak doprovázeny velkými gesty a silnými emocemi. Možnost napadení oběti se snižuje na základě toho, že útočník pocítuje silnou lásku. Častější je napádání třetí strany (například skutečného partnera nebo partnerky oběti) za účelem domnělé ochrany nebo zbavení se konkurenta v lásce.⁹²

Motiv

Na základě zaznamenaných případů umanutého pronásledování lze pozorovat především motiv lásky, ale v podobě nereálného uvažování o vztahu. Jedná se o projev snížené schopnosti vnímání v oblasti intimních vztahů.⁹³ Častá je i zvýšená žárlivost, tedy narcistní sklon. Paul Mullen označuje chování těchto pachatelů jako „morbidní poblouznění“ a upozorňuje také na již zmíněnou zuřivost.⁹⁴

Kazuistika

Jana je obětí pronásledování od svých šestnácti let. Jako objekt svého zájmu si ji vybral muž ze stejné vesnice jménem Jaromír, který bydlí jen několik desítek metrů od ní. Sama netuší, co stálo u počátku jeho umanuté fixace, ale pamatuje si moc dobře projevy náklonosti. Celé dva roky, když ještě ve vesnici bydlela a chodila do nedaleké školy, dostávala před dveře květiny. Věděla od koho jsou, ale nápadník

---

⁹¹ Zdroj iDnes.cz: http://zpravy.idnes.cz/pronasleduji-vas-nikdo-nepomuze-do4-domaci.asp?c=A080309_182610_domaci_jan

⁹² PATHÉ, M., *Surviving stalking*, s.24.

⁹³ MULLEN, P. E., *Stalking: new construction of human behaviour*, s.11.

⁹⁴ MULLEN, P. E., *Study of stalkers*, s.1246.

se bál ke svému činu přiznat Kromě toho, že se jí a jejím rodičům zdálo poněkud podezřelé dvoření o tolik staršího muže (bylo mu v té době 30 let), začalo být celé chování velmi podezřelé i kvůli častému sledování na veřejnosti. Celé toto chování vyvrcholilo po několika měsících tím, že jednoho dne Jaromír přiběhl k chlapci, který čekal na Janu před školou a udeřil jej silně do obličeje. Poté s hlasitým smíchem utekl. Dárky v podobě květin dostávala Jana dál, ale byly doplněny bušením do dveří, zvoněním, rozhořčenými výhružnými dopisy, telefonováním rodičům dívky a neustálou snahou o kontakt. Přesto, pokud k přímému setkání došlo, byl Jaromír v takových rozpacích, že se jen smál. Zde by se dalo uvažovat o jeho snížené inteligenci, ale podle slov oběti jde o muže s maturitou a s ukončeným bakalářským studiem na vysoké škole. Rodiče Jany šli situaci řešit za mužem a stejně tak s jeho rodiči, se kterými žije. Ani v jednom případě to k žádnému řešení nevedlo. Jeho rodiče vůbec nechápali, v čem je problém. Podle nich jejich syn nic špatného nedělá.

Poté co dívka odešla studovat do jiného města, ztratil na ni pachatel vliv. Přesto pokaždé, když se vrací domů na víkendy, projevy pokračují. Háže jí například kameny do okna, zvoní u dveří a kope do nich, když mu nikdo nepřichází otevřít.

5.3. Neobratný nápadník (incompetent suitor)

Samotné označení této skupiny v porovnání s předchozí může směřovat k tomu, že se jedná o velmi podobný typ pronásledování. V čem je tedy rozdíl? Především v tom, že pachatelé tohoto druhu nejsou do své oběti skutečně zamilovaní, ale jejich chování je motivováno touhou po získání určité moci nad vyhlédnutou obětí. Toto tvrzení chceme dále rozvést a obhájit

Profil

Mullen na vzorku 22 pachatelů provedl analýzu jejich chování pomocí rozhovorů. Podle výpovědí bylo zjištěno, že ani v jednom případě nebylo primárním cílem pachatele získat náklonost oběti, ačkoli ve vytvoření intimního vztahu útočníci doufali. Jedním z důkazů je mimo samotnou výpověď zmíněných respondentů i typické střídání objektů zájmu. Na rozdíl od uctívačů jsou totiž tito stalkeři schopni bez většího problému zaměřit se při neúspěchu se stejnou intenzitou na někoho jiného.⁹⁵

---

⁹⁵ MULLEN, P., Study of stalkers, s. 1246.

Jedinci zkoumané skupiny byli identifikováni jako intelektuálně omezení a sociálně nekompetentní. Na základě výpovědí jim chyběly zcela základní návyky v oblasti navazování mezilidských vztahů. Odkazovali se sice na to, že je lákala atraktivita oběti, ale spíš z hlediska získání vlastní prestiže postavené na výlučnosti vyhlédnutého objektu a následném navázání vztahu. Od toho přístupu k druhé straně se odvíjí i jejich zcela neadekvátní chování v oblasti navazování intimních vztahů. Proto také nesou označení neobratných nápadníků.⁹⁶

Motiv

Jak vyplývá z předchozího, jde tomuto typu pronásledovatele víc o vlastní zájem než skutečnou lásku. Tím se liší od typu pachatele, který svoji oběť uctívá. Zájem je soustředěn do oblasti vlastních problémů. Dá se předpokládat na základě pozorovaných případů, že objekt zájmu se pro útočníka stává spíše prostředkem pro vyrovnání se s vlastní frustrací, která pramení z předchozích nekvalitních vztahů v rodině nebo v sociálním prostředí.

Příklad

Ukázkou snížené schopnosti sociální interakce je případ Chrise, který uvádí Michele Pathé.⁹⁷ Chris byl zaměstnanec větší firmy. Na schůzkách se ženami si stěžoval na svoji osamělost, kterou zdůvodňoval tím, že stále ještě nepotkal *tu pravou*. Seznamoval se s dívkami na inzerát a většinu schůzek ukončil proto, že dívky neodpovídaly jeho představě o ideálu ženy. Ten našel až ve svojí spolupracovnici Janet (22 let). Jako nově příchozí využila Chrisovu nabídku pozvání do kina. Vypověděla, že během schůzky se jí přes její odpor opakovaně pokoušel políbit nebo obejmout. Vysvětlila mu, že nemá zájem a nechala se odvést domů. Další den se místo očekávané omluvy dočkala Janet toho, že Chris začal rozšiřovat mezi zaměstnanci informaci o tom, že spolu mají intimní poměr. Znovu se s ním sešla, aby uvedla věci na pravou míru a z lítosti přijala jeho další pozvání na večeři. Myslela si, že došlo k omylu a že tím dá věci do pořádku, aby v práci panovala dobrá atmosféra. Během večeře jí ale došlo, že Chris pravděpodobně svůj postoj vůbec nezměnil. Naopak. Vedl monolog na téma jejich společného života a toho, jak je šťastný, že potkal takovou výjimečnou dívku. Další den ji znovu pozval na schůzku, ale tentokrát striktně odmítla. Když jí začaly přicházet milostné dopisy, kytice růží a

---

⁹⁶ MULLEN, P. E., Study of stalkers, s. 1246.

⁹⁷ PATHÉ, M., Surviving stalking. s. 26.

další velké množství milostných vzkazů, raději dala výpověď. Později zjistila, že Chris se stejně choval i k její nástupkyni. Chris se jí ale už později neozval a pronásledování skončilo.

5.4. Ublížený útočník (resentful stalker)

Jednotlivé typy pachatelů jsou rozpoznatelné i na základě přítomnosti touhy přiblížit se ke svojí oběti. Typ mstivého stalkera se v tomto nepatrně liší, protože jeho zájem se tolik netýká objektu samotného. Například u předcházejícího typu neobratného nápadníka byla důležitost oběti pro stalkera oslabena, ale stále zde byl patrný zájem o sblížení se s ní. U ublíženého pronásledovatele je tomu jinak. Subjekt se zde mění v objekt, pouhý prostředek pro naplnění touhy po pomstě, ale oběť samotná je jen zástupný symbol pro vyřešení jiného problému.⁹⁸ V podstatě se nejvíc blíží k tomu, co si lze pod slovem lovec představit. Cílem je kořist uhnat a zničit. V tomto případě lovci jde často o požitek ze samotného lovu a o touhu po pomstě a nastolení vlastní spravedlnosti. Oč je tato skupina méně početná, o to se stává nebezpečnější.

Profil

Oproti ostatním tento typ vymezujeme jako jednotný (pure) typ pronásledovatele s paranoidní osobností, desiluzivní poruchou paranoidního typu a paranoidní schizofrenií.⁹⁹ Oběť je často vybrána na základě pozice nebo podobnosti s někým, kdo stalkerovi v minulosti ubližoval nebo ho obtěžoval. Je většinou vnímána jako zdroj a zároveň možnost odplaty za všechny životní křivdy. Útočníci mají sníženou schopnost vnímání reality, a proto oběť vidí jako mnohem silnější, než ve skutečnosti je.¹⁰⁰

Motiv

Útočníci vnímají svět vůči sobě jako bezcitný a nepřátelský a hledají viníka za všechny tyto skutky. Z toho je také odvozeno, že svoji oběť si vybírá často náhodně. Mullen poukazuje na to, že ne vždy pachatelé mají konkrétní důvod k pomstě na jednom člověku a svoje oběti si vybírají náhodně. Jako příklad můžeme uvést napadání někoho z vyšší sociální vrstvy stalkerem, který je nezaměstnaný. Může jít o někoho, kdo se jeví stalkerovi šťastný a spokojený na úkor ostatních lidí. Na základě zvrácené logiky si toto štěstí nezaslouží. Jde o velmi komplikované

⁹⁸ MULLEN, P. E., Stalkers and their victims, s.3.

⁹⁹ PATHÉ, M., Surviving stalking. s. 26.

¹⁰⁰ MULLEN, P. E., Stalking: new construction of human behaviour, s.13.

případy, jež mají kořeny hluboko ve stalkerově minulosti. Útočník může například hledat viníka za smrt někoho blízkého.

Mullen vychází z eseje od antropoložky Mary Douglasové¹⁰¹ s názvem *Riziko a vina (Risk and Blame)* a na základě toho spatřuje v chování těchto lidí „...napětí mezi kulturou obviňování a byrokratickou mocí.“ Pokračuje: „Naše společnost velebí práva jednotlivce, ale v praxi je to systém moci, který vládne a skrze specializované znalosti, racionalismus, efektivnost a účelnost, se snaží vyvázat ze zodpovědnosti za jednotlivce. Frustrovaní jedinci...mohou vidět příčiny svého neúspěchu právě v tomto systému moci. Při "stalkingu" tohoto typu přestává mít toto tvrzení legitimní obsah a stává se projevem osobní psychopatologie.“¹⁰²

Motivace

Vnitřně je motivuje možnost vyvolat strach a stres v oběti a zároveň cítí určitou radost z možnosti někomu ublížit. Pro okolí se však projevují tito pachatelé jako *obětní beránci* a podporu pro své chování získávají z přesvědčení, že boj, který vedou, je správný pro ně i pro společnost. Navíc je podporuje to, že se z bezvýznamného jedince stává nástroj moci proti mnohonásobně silnějšímu nepříteli. Pachatel vede svoji osobní válku a je schopný rozpoznat nezákonnost svého jednání, ale omlouvá si vše heslem „účel svěťí prostředky“. Sám se však nechce vystavit zbytečnému osobnímu riziku, proto jeho chování je motivováno tím, že chce způsobit co největší škodu, s co možná nejmenším ohrožením vlastní osoby.¹⁰³

Příklad

Typické je dlouhotrvající obtěžování některých obyvatel měst a vesnic, kteří ztěžují práci zastupitelstvu neustálým podáváním nesmyslných žalob a rozhořčenými anonymními dopisy. Vytvářejí smyšlené kauzy a spolu s nimi propracované příběhy. Toto chování překračuje do osobního života obětí. Pachatel na ně čeká u domu, vyhrožuje rodinám, nebo vytváří falešná obvinění v místě zaměstnání oběti.

Jako příklad můžeme použít kauzu terapeutky, kterou přinesl časopis *Reflex*.¹⁰⁴ Tato žena měla milenecký poměr s mužem, který byl závislý na alkoholu. Nebyl to její pacient a jejich vztah vznikl poté, co se dlouhá léta neviděli.

---

¹⁰¹ MULLEN, P. E., Stalking: new construction of human behaviour, s.13.

¹⁰² Tamtéž, s.13.

¹⁰³ PATHÉ, M., Surviving stalking. s. 27.

¹⁰⁴ Zdroj: DOLEŽAL, J. X., Zametu s tebou!. Reflex. 11.11.2010

Pronásledování terapeutky začalo v momentě, kdy se po ukončení vztahu (částečně i kvůli alkoholismu partnera) vrátil muž ke svojí bývalé partnerce. Ta začala ženě velmi urážlivým způsobem vyčítat, že selhala jako profesionál ve svém oboru a jistě věděla, jaké následky bude společné pití pro jejího partnera mít. Vytvořila si falešné příběhy, do kterých zapojila užívání drog a veškerou vinu za mužovo chování viděla v neodborném přístupu psycholožky, která údajně takto jednala záměrně. Sama uvádí, že jako ženu ji chápe, ale jako na terapeuta na ni musí podat žalobu k lékařské komoře.

5.5. Sexuální útočník (predatory stalker)

Ačkoli se pronásledování sexuálně motivovaným pronásledovatelem objevuje oproti jiným typům jen výjimečně (ve vzorku zpracovaném zpracovaném Paulem Mullenem šlo o 6 případů ze 145)¹⁰⁵, důsledky pro oběť jsou o to horší, protože často končí vážným ublížením nebo smrtí.

Profil

V psychologické rovině jde o pachatele, které můžeme přiřadit k sexuálním deviantům. Oproti ostatním typům je jejich sledování tajné a trvá kratší dobu. Útočník se snaží svoji pravou identitu skrývat, čímž se umocňuje jeho požitek z provádění útoku.¹⁰⁶ Jak uvádí Paul Mullen, tak v souvislosti s rostoucí urbanizací a rozpadem tradičních komunit můžeme na tento typ útočníka narazit spíše ve větších městech. Využívají totiž anonymity tohoto prostředí a větší množství příležitostí ke skrývání.¹⁰⁷ Prostor internetu se tak pro tyto útočníky stává rovněž ideálním místem k naplňování jejich zvrácených fantazií. Sexuální útočník bývá často recidivista, který byl odsouzen za jiná sexuální napadení. Je to typicky samotářský muž.¹⁰⁸

Projevy

K pronásledování shromažďuje informace o oběti, které později použije k jednorázovému sexuálnímu útoku.¹⁰⁹ Užívá nástrojů, které umožňují skrýt identitu pachatele (ICT, veřejný telefon). Více se zaměřuje na ničení věcí oběti, ale dělá to spíš skrytě pro vyvolání ještě většího strachu.¹¹⁰

---

¹⁰⁵ MULLEN, P., Study of stalkers, s.1247.

¹⁰⁶ MULLEN, P., Stalkers and their victims, s.3.

¹⁰⁷ MULLEN, P., Stalking: new constructions of human behaviour, s.13.

¹⁰⁸ MULLEN, P., Study of stalkers, s.1247.

¹⁰⁹ MULLEN, P., Stalking: new constructions of human behaviour, s.11.

¹¹⁰ MULLEN, P., Study of stalkers, s.1249.

Motiv

Podle citované studie se jedná o útočníka, který „...uplatňuje svoji touhu po sexuálním uspokojením a kontrole. Stalking se stává naplněním pronásledovatelových násilných sexuálních fantasií a částečně tím také uplatňuje svoje voyerské a sadistické touhy.”¹¹¹ Hlavní motivace tak směřuje k potěšení plánování útoku, spíše než z jeho samotného spáchání.

Shrnutí

Následující tabulka udává přehled vymezených typů stalkerů (tabulka 3). Je z ní patrné, jak se mění v jednotlivých případech role oběti. Společná je však touha útočníků po přiblížení se ke svému objektu zájmu.

Tabulka 3. Shrnutí typů pachatelů stalkingu.

	Role oběti	Chování
Bývalý partner	Nenahraditelná bytost.	Udržení kontaktu za každou cenu, návrat, střídání pocitů lásky a nenávisti vůči oběti. Nadřízená i podřízená role.
Uctívač	Obdivovaná osobnost, touha po naplnění vlastních hodnot a cílů skrz zidealizovaného druhého.	Střídání pocitů lásky a nenávisti vůči vlastnímu já. Podřízená role.
Neobratný nápadník	Objekt. Nenesed jedinečné vlastnosti. Slouží k upevnění pocitu ideálu vlastního já.	Arogance, bez empatie. Majetnické právo na druhé. Nadřízená role.
Mstivý (ublížený) stalker	"Obětní beránek", zástupný symbol zla.	Promyšlenost, lstivost, zákeřnost.
Sexuální stalker	Sexuální objekt	Agresivita, útočnost, sexuální zneužití.

¹¹¹ MULLEN, P., Stalkers and their victims, s.3. Překlad J.Bartoněk: „... pursue their desires for sexual gratification and control. The stalking is a rehearsal for the stalker's violent sexual fantasies and a partial satisfaction of voyeuristic and sadistic desires.”

6. Trestně-právní povaha stalkingu

6.1. Nový trestný čin

Po schválení nového trestního zákoníku vládou v roce 2009 prošla legislativním procesem na doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů i obměna zákona, která dosavadní trestní zákoník doplnila o dva nové trestné činy: nebezpečné vyhrožování (§ 353 Trz) a nebezpečné pronásledování (§ 354 TrZ). Oba činy byly zařazeny mezi trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (hlava X.), a to do podskupiny trestných činů narušujících soužití lidí (díl 5.). Zavedení trestnosti těchto činů se dá chápat i jako reakce na některé případy chování charakteristické pro stalking, které skončily smrtí oběti. Jistě velkou roli sehrál případ Michaely Maličkové, kterou surově ubil větví její *obdivovatel* Petr Hanuš.¹¹² Tento i další případy vedly kromě zvýšené pozornosti českých médií i k tomu, že nebezpečné pronásledování bylo vyhodnoceno jako čin společensky škodlivý. K zakotvení do trestního zákoníku přispěl i tlak odborné veřejnosti (psychologů, psychiatrů a kriminologů), protože nepostačoval k uplatnění odpovědnosti za tento trestný čin jiný právní předpis.¹¹³ Do té doby bylo možno stíhat oběti pouze za jednotlivé přečiny, ale jak uvedla profesorka Helena Válková, tak dosavadní možnosti právního postihu byly „...značně roztráštěné a dostatečně nereflektují vlastní podstatu a charakteristické rysy tohoto jevu.”¹¹⁴ Podporu tohoto tvrzení lze najít i u Radka Visingera, který uvádí: „Dochází k zajímavé situaci, kdy činy, jež samostatně nejsou až na výjimky nijak trestně postižitelné, vytvářejí teprve ve svém souhrnu formální znak skutkové podstaty trestného činu.”¹¹⁵

6.2. Skutková podstata trestného činu

K naplnění skutkové podstaty trestného činu obecně platí, že jde o souhrn objektivních a subjektivních znaků trestného činu. Mezi objektivní znaky patří objekt a objektivní stránka, mezi subjektivní pachatel a subjektivní stránka. Tyto znaky se označují jako obligatorní.¹¹⁶ U nebezpečného pronásledování jsou obligatorní znaky

¹¹² Dva roky výhrůžek skončily vraždou dívky. iDnes.cz, online: http://zpravy.idnes.cz/dva-roky-vyhruzek-skoncily-vrazdou-divky-v-malesicich-p1y-/krimi.asp?c=A070717_110554_krimi_cen

¹¹³ JELÍNEK, J., a kol. Trestní zákoník a trestní řád, s. 432

¹¹⁴ VÁLKOVÁ, H., Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. Trestněprávní revue, 2009, č.9.

¹¹⁵ VISINGER, R., Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. Trestněprávní revue, 2009, č.11.

¹¹⁶ JELÍNEK, J., a kol. Trestní právo hmotné, s. 143

následující: „**Objektem tohoto trestného činu je také zájem na klidném občanském soužití lidí, nenarušovaném nebezpečnými výhružkami, pronásledováním a jiným závažným obtěžováním a omezováním v obvyklém způsobu života.**”¹¹⁷ „**Objektivní stránka spočívá v dlouhodobém pronásledování jiného taxativně vypočtenými formami jednání, které musí být způsobilé vzbudit v jiném důvodnou obavu o život nebo zdraví vlastní či osob blízkých.**“¹¹⁸ Osobou blízkou se dle vymezení § 125 trestního zákoníku rozumí „...**příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.**”¹¹⁹

„Po subjektivní stránce se žádá úmysl, který musí zahrnout vůli vzbudit důvodnou obavu.”¹²⁰

6.3. Problémy spojené s prokazováním naplnění skutkové podstaty

„Vytvoření nové skutkové podstaty samo o sobě nemusí přinést efektivnější ochranu potenciálních obětí, neboť v praxi samozřejmě rozhoduje včasnost a kvalifikovanost práce policie, soudů či úřadů.”, uvádí ve svém příspěvku Radek Visinger¹²¹. První problém, se kterým se česká justice setkala, bylo vymezení obligatorního znaku dlouhodobosti. Poté, co státní zástupce neuznal obvinění prvního pachatele podle nové právní úpravy právě pro neprokázání dlouhodobosti, se zástupci Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti dohodli, že délka trvání musí být minimálně jeden měsíc (4 až 6 týdnů).¹²²

Další problém se pojí s tím, co lze považovat za pronásledování, a kdy se jedná například o nevhodné obtěžování. Zatímco u majetkových trestných činů lze posoudit způsobenou škodu jejím vyčíslením, v případě posuzování míry nebezpečnosti chování pro společnost je vymezení dáno § 39 odst. 2 trestního zákoníku o stanovení druhu a výměry trestu. „**Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán,**

¹¹⁷ JELÍNEK, J., a kol. Trestní právo hmotné, s. 794.

¹¹⁸ JELÍNEK, J., a kol. Trestní právo hmotné, s. 795.

¹¹⁹ JELÍNEK, J., a kol. Trestní zákoník a trestní řád, s. 160.

¹²⁰ JELÍNEK, J., a kol. Trestní právo hmotné, s. 795.

¹²¹ VISINGER, R., Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. Trestněprávní revue, 2009, č.11.

¹²² Převzato z elektronické konzultace s JUDr. Tomáš Strémy, PhD.

osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.”¹²³

Tuto rovinu řeší soudy v praxi tím, že je třeba dokázat, že oběť byla sledována proti její vůli (týká se především případů sledování celebrit) a prokazatelná musí být i intenzita pronásledování. V potaz se berou objektivní a subjektivní faktory. Především subjektivní faktor se stává silným nástrojem obrany pro oběti, protože zatímco některé projevy chování se mohou z hlediska společenské škodlivosti jevit jako nijak zvlášť nebezpečné, berou se v potaz i pocity, které zažívá oběť. V praxi to znamená, že například postávání před domem oběti sice objektivně není vnímáno jako nebezpečné, ale obzvláště ve spojení s dalšími projevy nevyžádané pozornosti, může být v oběti vzbuzena z tohoto chování subjektivní obava o její život či zdraví. Posuzování trestnosti bere v potaz více okolností, jako například to, že „[Výhružka]... musí být míněna vážně, ale je nerozhodné, zda měl pachatel skutečně v úmyslu ji splnit.“¹²⁴

Některé projevy chování útočníků vynikají svojí promyšleností, jiné spíše tíhnou k duševní poruše pachatele. Tomuto tématu se věnujeme níže z hlediska rozlišení pachatelů na psychicky zdravé a psychotické jedince. Trestní právo počítá i s variantou, která v případě prokázání nepřičetnosti zbavuje pachatele trestní odpovědnosti. Proto by mělo být rozhodnutí o duševním stavu pachatele předáno soudcům a soudním znalcům. U některých případů může tedy jít o prokázání přičetnosti pachatele. Aby pachatel byl uznán za nepřičetného, musí naplnit současně tyto podmínky: trpět duševní poruchou, být zbaven schopnosti rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání, ztratit rozpoznávací schopnost v důsledku duševní poruchy a to vše v době, kdy došlo k činu. (viz pojem přičetnost. Trestní právo hmotné) K tomu dále § 123 trestního zákoníku říká: „*Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, **těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.***“¹²⁵

Tento paragraf je nový od roku 2009, starší verze z roku 1961 duševní poruchu jako kritérium nepřičetnosti nevymezoval. V výkladové části najdeme zamýšlení nad úpravou zákona ve smyslu kasuistického vymezení duševní poruchy (porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha) na jedné straně, ale ve

¹²³ JELÍNEK, J., a kol. Trestní zákoník a trestní řád, s. 59.

¹²⁴ VISINGER, R., Jak postihovat stalking? Zamýšlení nad novou právní úpravou. Trestněprávní revue, 2009, č.11.

¹²⁵ JELÍNEK, J., a kol. Trestní zákoník a trestní řád, s. 159.

znění „jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka“ se nachází výčet demonstrativní, který bude potřebovat výklad a posouzení. Soudy by tedy zároveň měly umět pružně reagovat na výzkum v oblasti psychiatrie.

Posuzování příčetnosti má svá četná úskalí a z hlediska účelu této práce není cílem dále je rozebírat. Chtěli jsme tím ale poukázat na provázanost problému s oblastí psychiatrie.

6.4. Shrnutí

Nová úprava v sobě zahrnuje dlouhodobost jako jednu z forem naplnění skutkové podstaty, čímž reaguje na systematičnost v chování pronásledovatele. Nejde tedy pouze o míru závažnosti konkrétních činů pachatele, ale svoji roli sehrává i opakování jinak beztrestných skutků, které ve výsledku poškozují především psychickou integritu oběti. Další výhoda nového zákona je v tom, že spojuje více činů souvisejících s projevy stalkingu, které samy o sobě dříve byly vyhodnocovány jako méně závažné, pod jeden trestný čin.

7. Psychologická povaha stalkingu

Častým dotazem nejen obětí stalkingu je to, zda chování pachatele považovat za duševní poruchu, nebo promyšlenou činnost. Odpověď není jednoznačná, protože se u pronásledování mohou vyskytnout obě varianty tohoto chování. Eskalace případů spojených s obsesivním chováním a další znaky, které se pojí s pronásledováním, vedly od 90. let 20. století k tomu, že se začalo pohlížet na stalking jako na trestný čin. Pronásledování však zároveň zůstává součástí bádání v oblasti psychologie (forenzní psychologie, patopsychologie) a dotýká se i dalších oborů.

*„Stalking je trestný čin, ale nejefektivnější přístup k jeho vymýcení typicky kombinuje v různém poměru zákonné sankce a psychiatrickou intervenci.”¹²⁶ Čin nebezpečného pronásledování se popisuje jako behaviorální problém, ale nejedná se o psychiatricky klasifikovanou nemoc svého druhu (*per se*).¹²⁷*

7.1. Je stalking nemoc?

Odpověď na příčinu patologického chování, které vede k objektivně bezdůvodnému napadání jiné osoby, můžeme hledat v narušené vazbě v dětství pachatele. Tato myšlenka vychází z teorie vazby (*attachment theory*), kterou zkoumal Bowlby.¹²⁸ Na souvislost teorie vazby a stalkingu se zaměřila Kristine K. Kienlen ve sborníku J. R. Meloye.¹²⁹ Myšlenka teorie vazby se týká vytváření zdravých vztahů během vývoje jedince v dětství, které se později odráží ve vztazích mezi dospělými. Především vazba s matkou je *“...sociálním, psychologickým a biologickým základem lidství. Vazba s biologickou matkou je nenahraditelná a je podstatou bazální (základní) jistoty u dítěte.”*¹³⁰

Bartholomew¹³¹ vytvořil na základě Bowlbyho výzkumu model čtyř vazeb dospělých jedinců. Založeny jsou na způsobu pozitivního a negativního vnímání sebe a ostatních, které vznikají na základě výchovy a vývoje. Rozlišuje mezi bezpečnou vazbou (*secure*), sobeckou (*preoccupied*), bojácnou (*fearful*) a zdrženlivou (*dismissing*).¹³² Modely jsou upřesněny v následující tabulce (tabulka 4).

¹²⁶ MULLEN, P., Study of stalkers, s. 1249.

¹²⁷ KAMPHUIS, Stalking — a contemporary challenge for forensic and clinical psychiatry, s. 208.

¹²⁸ HOLMES, J., John Bowlby & Attachment Theory, s. 177.

¹²⁹ KIENLEN, K., In MELOY, J. R., Psychology of stalking, s. 56.

¹³⁰ MARTÍNEK, Z., Agresivita a kriminalita školní mládeže, s. 17.

¹³¹ BARTHOLOMEW, K., Attachment Styles Among Young Adults, s. 227.

¹³² VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I., Sociální psychologie, s. 256.

Tabulka 4. Bartholomew, teorie vazby

		Myšlenky o sobě	
Myšlenky o ostatních		pozitivní	negativní
	pozitivní	Bezpečná vazba Dobré sebevědomí Vysoký stupeň socializace	Sobecká vazba Nízké sebevědomí Vysoký stupeň socializace
	negativní	Zdrženlivá vazba Vysoké sebevědomí Nízký stupeň socializace	Bojácná vazba Nízké sebevědomí Nízký stupeň socializace

Narušená vazba v dětství může v adolescenci a dospělosti vést ke vzniku patologického chování. „*U stalkera se zpravidla setkáváme s výraznými poruchami osobních vztahů, které lze v jeho biografii vysledovat daleko do minulosti, a dále se setkáváme s patologickou poruchou osobnosti (např. dependentní porucha osobnosti).*“¹³³ Stejně tak odkazuje k patologii vazby i Meloy.¹³⁴ Patologická vazba je tedy jednou z dispozic ke vzniku poruch osobnosti. „...*etiologie poruch osobnosti představuje komplexní kombinaci mezi temperamentem (tj. genetickými a dalšími biologickými faktory) a charakterem (tj. vývojovými a enviromentálními faktory). ... Psychosociální vlivy - neúplnost rodiny, konfliktní, emočně vypjaté rodinné prostředí, příliš trestající, restriktivní nebo tvrdá výchova, na druhé straně i nadměrné rozmazlování - mají velmi výrazný vliv na rozvoj **dispozice** k poruše osobnosti.*“¹³⁵

Právě v sobecké vazbě viděl Meloy v roce 1996 nejpravděpodobnější důvod vzniku patologické závislosti.¹³⁶ Logicky se opíral o hypotézu, že nízké sebevědomí, spojené s obdivem k druhým, vede k poruchám v chování jedinců. Z teorie vazby vycházel i Donald Dutton v souvislosti s domácím násilím. Dutton definoval tuto skupinu jako jedince, kteří mají nestabilní emoce, hraniční psychickou poruchu a obsedantní myšlenky, které se týkají objektu jejich zájmu.¹³⁷ Teorie patologické

¹³³ HÁJEK, J., Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. iPrávník, 28.11.2007

¹³⁴ MELOY, R., Stalking (obsessional following): A review of some preliminary studies, s. 152

¹³⁵ PRAŠKO, J., Poruchy osobnosti, s. 20 - 21.

¹³⁶ MELOY, J.R. Stalking (obsessional following): A review of some preliminary studies, s. 148.

¹³⁷ DUTTON, D., In LOSEKE, D., Current Controversies on Family Violence, s. 7.

vazby však není jediným důvodem ke vzniku nejrůznějších poruch. Koukolík zpřesňuje podíl jednotlivých faktorů pro vývoj všech druhů poruch osobnosti. Jsou jimi genetická zátěž (dědičná porucha u 40 %, alkoholismus 29 %, porucha učení 9 % a schizofrenie 8 %), poškození stavby a činnosti mozku (rizikové těhotenství u 22 %, opoždění vývoj hybnosti 15,6 %, opožděný vývoj řeči u 8 %) a již zmíněné nepříznivé vlivy prostředí. K těm řadí svědectví násilí v rodině (50 %), týrání v dětství (42 %), hmotnou bídu (42 %) rozvod rodičů (29 %), ústavní výchovu (42 %), adopci (13 %), incestní zneužívání (17 %) a úmrtí rodiče (10 %).¹³⁸ Jednoduchou úvahou můžeme dospět k tomu, že kombinace více faktorů, přičemž výrazné zastoupení má prostředí, zvyšuje pravděpodobnost vzniku poruchy.

7.2. Stalking a poruchy osobnosti.

Podle Mezinárodní klasifikace nemocí (dále MKN) číslo 10, jak uvádí Praško, jsou poruchy osobnosti : „...*extrémní nebo vyznamné odchylky od způsobů, kterými průměrný člověk v dané kultuře vnímá, myslí, cítí a zvláště utváří vztahy s druhými. Takové vzorce chování mají tendenci být stabilní a zahrnovat různé oblasti chování a psychologických projevů. Jsou často, i když ne vždycky, sdruženy s jistým stupněm subjektivní tísně a problémy v adaptivní společenské aktivitě a v dosahování žádoucích cílů... specifická porucha osobnosti je těžké narušení v charakterové skladbě a tendencích chování jedince, zahrnující obvykle několik oblastí osobnosti. Téměř vždy je sdružena se závažným osobním a sociálním selháním.*“¹³⁹

V Britském žurnálu psychiatrie z roku 2000 nizozemský psychiatr Kamphuis uvádí: „*Stalking je převážně spojen s oddílem B patologie osobnosti (narcistní a hraniční porucha osobnosti) a v menší míře se závislými, schizoidními a paranoidními rysy. Existuje poměrně málo zpráv o pronásledování klasickou psychopatií a tyto případy jsou téměř bez výjimky rozšíření (dlouhé) historie domácího násilí.*“¹⁴⁰ Podle námi vybrané typologie vymežeme psychotické, intermediární a nepychotické útočníky.

7.3. Psychotičtí útočníci

Jde o pachatele, kteří trpí duševní poruchou podle klasifikace MKN. Koukolík se ve svém bádání zabývá problematikou vymezení hranice posuzování.

¹³⁸ KOUKOLÍK, F., Mocenská posedlost, s. 63.

¹³⁹ PRAŠKO, J., Poruchy osobnosti, s.16.

¹⁴⁰ KAMPHUIS, Stalking — a contemporary challenge for forensic and clinical psychiatry, s.207.

K prvnímu, s označením „sociopaté prvního typu“, řadí citově chladné pachatele násilného druhu. Jde o vrahy, násilníky a zločince. My k nim můžeme řadit skupinu nejnebezpečnějších stalkerů. Jde často o ofenzivní stalkery, kteří pokračují v domácím násilí nebo o skupinu sexuálních útočníků. Druhé označuje jako deprivanty a také „subkriminální“ a „sociálně přizpůsobené“ jedince s poruchou osobnosti.¹⁴¹ U nich se porucha osobnosti projevuje především vlivem prostředí, ve kterém žijí nebo vyrůstali.

7.4. Intermediární útočníci

Mluvíme o nich v souvislosti s tzv. šedou zónou pachatelů. „*V diagnosticky šedé zóně se pohybují lidé, u nichž jsou příznaky osobnostní poruchy vyvinuty částečně, někdy vyplouvají na povrch, jindy mizí, takže jejich chování a prožívání se pohybuje v neurčitém prostoru mezi normalitou a patologií. Někdy se mluví o měkkých poruchách osobnosti.*“¹⁴² Tato tzv. šedá zóna je z hlediska výzkumu stále velmi málo probádanou oblastí, ale podle slov docentky Ludmily Čírtkové, shodující se s dalšími odborníky, kteří pracují se stalkery, není přítomnost psychopatie v klinickém slova smyslu u nejrozšířenějších vzorců stalkingu tak výrazná, jak bývá často prezentována. Důvod, proč se často pachatelé považují za psychotické jedince je daný tím, že jde o nejčastěji zaznamenané případy skutečně intenzivního a nebezpečného pronásledování. Ale většinu pachatelů lze zařadit spíše do zmíněné šedé zóny, nebo ke psychicky zdravým jedincům.¹⁴³

7.5. Psychicky zdraví útočníci

Ke zpracování tohoto oddílu jsme použili poznámky z e-mailové konzultace s docentkou Ludmilou Čírtkovou.¹⁴⁴ Jako psychicky zdravého jedince chápeme stalkera, který netrpí žádnou diagnostikovatelnou psychickou poruchou. Čírtková upozorňuje na to, o čem se zmiňují i sociologové (Havelka, Keller) a sice, že změny v současné společnosti probíhají rychleji, než je dokážeme stabilizovat a zvnitřnit si je. Jako jeden z vedlejších efektů masového nárůstu užívání moderních komunikačních technologií se projevuje jejich zneužívání. Jde o problém, který historicky pojí s většinou nových technologií. Paradoxně vzniká problém sociální izolace některých jedinců ve virtuálním prostředí, kde jsme prakticky neustále v kontaktu s ostatními. Je tím myšlena neschopnost vyrovnat se s možnostmi, které

¹⁴¹ KOUKOLÍK, F., Mocenská posedlost, s.67.

¹⁴² KOUKOLÍK, F., Mocenská posedlost, s.68.

¹⁴³ Z e-mailové konzultace s Doc. PhDr. Ludmilou Čírtkovou, CSc. dne 7.12. 2010.

¹⁴⁴ Z e-mailové konzultace s Doc. PhDr. Ludmilou Čírtkovou, CSc. dne 7.12. 2010

se tím otvírají. Tak například někteří uživatelé navazují i stovky nových známostí pomocí sociálních sítí, ale ve skutečnosti pociťují vnitřní prázdnotu. V některých případech bývalí partneři po ukončení vztahu například posílají velké množství SMS zpráv a e-mailů, kde žádají stále dokola určité vysvětlení nebo prosí o odpuštění.¹⁴⁵ Technologie jim umožňuje kontaktovat oběť prakticky ve stejný moment, kdy mají potřebu jí něco sdělit. Je otázkou, kde je hranice, kdy toto chování přeroste v pronásledování a zda se jedná o důsledek zneužití komunikačních technologií, nebo by se zachoval pachatel stejně i v tzv. offline formě, tedy tváří v tvář druhému člověku.

U množství případů hraje roli i přenos vztahových zkušeností dětí, které například zažívaly v dětství doma lehčí formu domácího násilí. Stejně tak mají vliv média, která prezentují někdy ženy v podřízené roli a muže jako někoho, kdo má moc získat je za každou cenu. Množství časopisů určených pro muže prezentuje ženu ve smyslu "zvěře, kterou je potřeba ochočit nebo zkrotit" a která „říká ne, ale myslí tím ano." Mullen v tomto kontextu chápe stalking ze strany některých mužů jako produkt výchovy, která je naučila pohlížet na ženy jako na objekty skrze které si naplňují vlastní touhy a přání. Reakce ženy se v tomto případě bere jako méně důležitá.¹⁴⁶

Do této doby (2010) nebyl proveden výzkum, zabývající se rozlišením mezi jednotlivými typy útočníků z psychologického hlediska. Největší pozornost je však věnována pachatelům intenzivního a rizikového pronásledování, kdy se oběť obrátila o pomoc na policii. Barry Rosenfeld a Charles Lewis podrobili 204 zaznamenaných případů zkoumání za účelem možnosti zhodnocení nebezpečnosti chování pachatelů. Nejčastější diagnóza se týkala psychotických poruch (schizofrenie, desiluzivní porucha a dále nespecifikovaná psychotická porucha) a byla identifikována u počtu 81 stalkerů (39,7 %). Druhá nejpočetnější skupina pachatelů čítala 71 pachatelů (34,8 %) a u nich byla diagnostikována osobnostní porucha (hraniční porucha osobnosti, antisociální porucha osobnosti, paranoidní porucha a různé propojené varianty poruch).¹⁴⁷ Zbývající počet pachatelů byl tedy 52 (25,5 %), což považujeme jako

---

¹⁴⁵ HÁJEK, J., Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. iPrávník, 28.11.2007

¹⁴⁶ MULLEN, P., Stalking: new construction of human behaviour, s. 11.

¹⁴⁷ ROSENFELD, B., Assessing Violence Risk in Stalking Cases: A Regression Tree Approach, s. 348.

zastoupení těch, které bychom mohli zařadit do kategorie psychicky zdravých jedinců.

Jiná studie od autorů Mullena, Pathé, Purcell a Stuarta, která byla v této práci již použita, uvádí výsledky výzkumu provedeného na 145 pachatelích takto: 74 (49,7 %) obviněných trpělo osobnostní poruchou a 62 (42, 8 %) jich bylo zařazeno do skupiny osob s psychotickou poruchou. Podle těchto výsledků by se jednalo o pouze 9 pachatelů bez prokázané formy psychické poruchy, tedy 6,2 %.¹⁴⁸ Tento výsledek ukazuje na rozpor ve vnímání povahy zastoupení jednotlivých typů pachatelů, které se poté odráží i ve veřejnosti. Jak uvádí sama Čírtková, jsou tyto výsledky ovlivněny tím, že se často jedná o hospitalizované pacienty psychiatrických zařízení, ale případy, které řeší soudy a policie se častěji zabývají těmi, kteří spadají do zmíněné šedé zóny. Přesnější výzkum z této oblasti zastoupení jednotlivých vrstev v současné době nebyl proveden. Jak ale bylo uvedeno, dá se předpokládat, že počet nepsychotických stalkerů tvoří ve vzorku běžné populace vyšší procento, než uvádějí závěry zmíněných výzkumů.

---

¹⁴⁸ MULLEN, P. a kol., Study of stalkers, s. 1246.

8. Psychopatologická rovina problému

Jak bylo zdůrazněno dříve, stalking je popisován jako narušené chování, ale nepřísluší mu samostatná psychiatrická klasifikace. Několik autorů vycházelo z diagnostického hodnocení stalkerů a na základě toho obecně vytvořilo rozdíl mezi psychotickými stalkery (osa I, DSM IV) a stalkery s těžkými patologickými rysy osobnosti, tedy s poruchou osobnosti (osa II, DSM IV). Psychotičtí stalkeri mohou být primárně ovlivněni erotomanií, ale erotomanské bludy mohou také vyplývat z několika jiných DSM-IV poruch, včetně schizofrenie, bipolární poruchy a deprese (Americká psychiatrická asociace, 1994).

„Domácí násilí a pronásledování bývalým partnerem představují dvě samostatné a svébytné verze partnerského teroru. Mohou se vyskytovat izolovaně, ale i jako vzájemně propojené.”¹⁴⁹

Čírtková se odkazuje na práci německých autorů Hoffmanna a Kükena, kteří rozdělili stalking bývalého partnera podle toho, zda navazuje na předchozí domácí násilí (ofenzivní), nebo předchozí násilí ve vztahu zaznamenané nebylo (defenzivní). K oběma typům přisuzují jinou psychologickou podstatu. Zatímco u prvního typu jde o obsesivní chování, které nastupuje po ukončeném vztahu, ofenzivní stalking vyjadřuje touhu po obnovení kontroly nad obětí.¹⁵⁰

Kromě těchto základních poruch se s problémem pojí i přidružená onemocnění, jako je zneužívání návykových látek nebo závislost a afektivní poruchy, které se často u stalkingu vyskytují. Za zmínku stojí, že téměř všechny diagnostické hypotézy byly založeny na klinických pozorováních bez ověřených studií. Ověřené výzkumy osobnostní charakteristiky a psychopatologie (na základě např. strukturovaných rozhovorů) bolestně chybí.¹⁵¹

---

¹⁴⁹ ČÍRTKOVÁ, L., Moderní psychologie pro právnický, s.47.

¹⁵⁰ Tamtéž, s.47.

¹⁵¹ KAMPHUIS, Stalking — a contemporary challenge for forensic and clinical psychiatry, s.208.

9. Motivace

Pohled na motivaci k pronásledování se v průběhu let u veřejnosti mění. V devadesátých letech se zprávy týkající se stalkingu zmiňují především o pronásledování celebrit. Laická veřejnost v té době považovala za motivaci k takovému chování psychopatické sklony zvrácených jedinců, morbidní touhu po slávě a fanatismus vůči obdivovaným slavným osobnostem¹⁵². Až později se ukázalo, že chování velmi podobného a v některých ohledech snad i nebezpečnějšího rázu, vykazují i bývalí partneři *obyčejných* lidí. A to ve velké míře. V ten moment se vmísila do celé záležitosti genderová otázka. Mluvílo se především o pachatelích, kteří se snaží ukázat svoji mužskou dominanci a demonstrovat tak nadřazenost vůči ženám. K tomuto pohledu přispěla i silná návaznost stalkingu na domácí násilí a zdá se, že v současnosti se nejčastěji pohlíží na stalking jako na případy obtěžování ze strany bývalých partnerů. Komplexnější pohled na celou problematiku se zaměřuje na tři hlediska.

*"V rovině motivace je třeba analyzovat, jak psychopatologické symptomy ovlivňují stalkerovu soudnost a schopnost se ovládat; za hlavní motivy lze považovat pomstu, lásku nebo narcismus."*¹⁵³

9.1. Motiv pomsty

Jedním z motivů pachatelů stalkingu je touha po pomstě. Ta je příznačná pro některé ex-partnery a zejména pro ublížené pronásledovatele.¹⁵⁴ Erich Fromm se díval na problém pomstychtivé destruktivity z pohledu problému ztotožnění se ze skupinou a následného zklamání. Řadí projevy pomsty do maligní agrese a odlišuje ji tak od agrese, která je obranná (benigní). Jako důvod k tomu uvádí, že nejde o reakci na hrozící nebezpečí, ale o promyšlený čin, ve kterém se projevuje potěšení a nenasytnost. „Když zničíme pachatele zločinu, magicky tím jeho skutek odčiníme.”¹⁵⁵ Pomsta tedy útočníkům slouží k popření toho, že utrpěli nějakou škodu. Vysvětlení se nabízí v silně narcistních sklonech pachatelů.

---

¹⁵² MULLEN et al., Stalking: new constructions of human behaviour, s. 10.

¹⁵³ VÁLKOVÁ, H., Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. Trestněprávní revue, 2009, č. 9.

¹⁵⁴ MULLEN, P., Study of stalkers, s. 1249.

¹⁵⁵ FROMM, E., Anatomie lidské destruktivity, s. 273.

9.2. Motiv lásky

Být motivován láskou a překonávat zábrany, které se staví do cesty při hledání životního partnera, je i podle množství knih a filmových zpracování vnímáno především jako přirozeně kladná hodnota. V případě stalkingu se však dostáváme do oblasti chování, které by se dalo charakterizovat laicky jako „nemocná láska”. Mullen uvádí v závěru svojí studie, že patologie lásky v sobě zahrnuje poblouznění (infatuation) a zvrácené přesvědčení o tom, že je pachatel milován. Tento jev se vyskytuje jako součást řady psychotických poruch, nejčastěji schizofrenie a také jako čistá entita, která nesplňuje kritérium poruchy s bludy.¹⁵⁶

Stav zamilovanosti je obecně chápán jako období, kdy se člověk chová "neobvykle", což komplikuje posuzování z hlediska patologie chování pozorované osoby. Mullen ve své studii dále upozorňuje na to, že se často jako motiv pronásledování diagnostikuje patologická žárlivost, ale méně se hovoří o patologii lásky. Jako jednu z možností hodnocení stavů zamilovanosti překračujících normu uvádí ty případy, u kterých pachatel o lásce hovoří, aniž by nastal předchozí vztah mezi oběma stranami. U tohoto vymezení ale zároveň upozorňuje i na okolnost, kdy došlo pouze k velmi krátkému vztahu, avšak pachatel situaci vyhodnocuje jako láskyplný vztah.¹⁵⁷

9.3. Motiv narcismu

Jednou z poruch osobnosti, která se často uvádí jako příslušející pronásledovatelům, je narcistická porucha osobnosti, která patří mezi jiné specifické poruchy osobnosti a podle MKN je jí přiřazen kód F60.8. Charakteristika podle Koukolíka vystihuje hned několik rysů, jež je možné identifikovat v projevech některých pachatelů. O lidech s narcistickou poruchou osobnosti vypovídá následující: „*Pokud se v jejich životě objeví nutné selhání a neúspěch, nedokážou na to adaptivně reagovat, protože mají tendenci katatymně zpracovávat význam takových událostí.*”¹⁵⁸ Mimo jednání, které se více řídí emocemi a je skrze ně vysvětlované, což je ostatně například při stavu zamilovanosti běžné („Udělal jsem to z lásky”), se u lidí se sklony k narcismu vyskytuje prvek osobnosti, který na kritiku nebo neuznání reaguje depresí nebo zlostí. Zde se skrývá potenciální nebezpečí fyzického napadení. Erich Fromm chování, kdy narcistický člověk zaútočí

---

¹⁵⁶ MULLEN, The pathological extensions of love, s. 622.

¹⁵⁷ MULLEN, The pathological extensions of love, s. 621.

¹⁵⁸ PRÁŠKO, J. a kol. Poruchy osobnosti, s. 321.

verbálně nebo fyzicky na někoho druhého, označuje jako chování s cílem zničit člověka, který odhalil pachatelovo tajemství.¹⁵⁹ Zmíněným tajemstvím je skrytý strach z vlastního selhání, který v sobě narcista nosí. Hrubé jednání s druhými lidmi, majetnické sklony projevující se jak zvýšenou žárlivostí, tak partnerským násilím a vrcholící po ukončení vztahu odmítnutím skutečnosti, jsou skrytým strachem z odhalení vlastní nedokonalosti pramenící z vytvoření nejistého vnímání vlastního já v dětství. „Ve vztazích mají často pocit oprávněnosti ke zneužití druhých, tlačí na *zvláštní* pravidla, která si „zaslouží“ díky své *jedinečnosti*.”¹⁶⁰

---

¹⁵⁹ FROMM, E., Anatomie lidské destruktivity, s. 282.

¹⁶⁰ PRÁŠKO, J. a kol. Poruchy osobnosti, s. 322.

10. Oběť pronásledování

Pokud se vrátíme k citaci na začátku kapitoly o pachatelích stalkingu, vychází z ní najevo, že obětí se stává jedinec nebo skupina v momentě, kdy chování útočníka vyhodnotí za obtěžující nebo ohrožující na základě subjektivního vnímání.¹⁶¹ Příkladem může být i to, že zatímco postávání pronásledovatele na určitém místě je ze strany nezávislého pozorovatele vyhodnoceno jako neškodné, tak v oběti může vyvolávat pocity intenzivního strachu. Subjektivní strach jedince nemusí však vždy znamenat objektivní vinu pachatele, konkrétně se nemusí jednat o stalking. Obecně lze konstatovat, že jak z pohledu oběti, tak institucí, bývá někdy obtížné rozlišit hranici mezi nevhodným a trestným chováním jedince. Vliv na celkové vyhodnocení situace nejen ze strany oběti, ale později například ze strany orgánů činných v trestním řízení, mohou mít následující faktory: záměr pachatele, vztah k oběti, vytrvalost v obtěžování a důsledek činů.

10.1. Záměr pachatele

„Určité chování je vnímáno obětí častěji jako stalking, pokud jsou v něm explicitně prezentovány projevy záměru, čímž se dává přednost před faktorem vytrvalosti.“¹⁶² Tuto hypotézu vyvracíme. K tomu, aby oběť identifikovala obtěžující chování jako stalking, častěji vede dlouhodobost.

U oběti se objevují dále deprese, úzkost a traumata. V sociální sféře ovlivní jejich život často nutnost zvýšené ochrany soukromí, která se promítá později v navazování nových známostí a vztahů, změna zaměstnání a v některých případech i změna bydliště. Polovina obětí ztrácí schopnost soustředit se na práci nebo se věnovat studiu.¹⁶³

10.2. Vztah k oběti

Studie Troye McEvana a Paula Mullen¹⁶⁴ kombinuje různá hlediska s cílem předpovídat chování vůči oběti. Rozlišují tři typy vztahů: bývalý intimní přítel (ex-intimate), známý člověk (acquittance) a cizí člověk (strangers). Na základě pozorování došli k závěru, že povaha vztahu má vliv na vytrvalost v obtěžujícím chování, kterému je oběť vystavena. Nejkratší dobu se dopouštějí pronásledování

---

¹⁶¹ MULLEN, P., Study of stalkers, s. 1244.

¹⁶² KAMPHUIS, EMMELKAMP, Stalking - a contemporary challenge ..., s. 208.

¹⁶³ KAMPHUIS, EMMELKAMP, Stalking - a contemporary challenge ..., s. 208.

¹⁶⁴ McEWAN, Mullen, MacKenzie, A Study of the Predictors of Persistence in Stalking Situations, s. 150.

pachatelé, kteří jsou pro oběť cizí. Následují blízcí a intimní pachatelé, kteří útočí po dobu 2 týdnů až jednoho roku s tím, že po tomto období pokračuje méně než čtvrtina útočníků a zbytek ustupuje. Nejvytrvalejší je typ útočníka uctíváče, kterého oběť zná, ale nenavázala s ním nikdy intimní vztah. Tito lidé útočí zpravidla po dobu delší než jeden rok.¹⁶⁵

10.3. Vytrvalost a frekvence obtěžování

"...zdá se, že hlavním zdrojem poškození největšího počtu obětí není napadení, jak by mohlo být očekáváno, ale pochází z dlouhodobých, nežádoucích a nepředvídatelných projevů, které způsobují pocity bezmoci a strachu."¹⁶⁶

Mullen rozlišuje na základě pozorovaných případů tři kategorie délky trvání¹⁶⁷.

a) dotěrné obtěžování (harassing intrusions) spojené s množstvím interpersonálních konfliktů, které jsou sice obtěžující a nevítané, avšak nevyvolávají v oběti intenzivní pocity strachu. Obtěžování trvá obvykle několik dní, někdy i déle s tím, že se však nevyskytuje víc než jednou nebo dvakrát týdně. Obtěžující je téměř vždy osoba známá, například ex-partner nebo spolupracovník.

b) prudké obtěžování (intense harassment), které se objevuje v malých dávkách a téměř vždy vyvolá v oběti strach. Tento typ obtěžování s sebou pojí vícenásobné napadení, které trvá několik dnů až týdnů. Mezi těmito pachateli dominují nespokojení zákazníci nebo známí.

c) vytrvalé pronásledování (persistent stalking) trvá týdny, měsíce a roky, během nichž je oběť vystavena různým projevům spojeným s pronásledováním. Vytrvalé pronásledování je spojeno s pocity strachu a vede k sociálním a psychickým poruchám oběti. Pachatelé jsou nejčastěji odmítnutí partneři a stalkeři s prokazatelnou poruchou v sociální a psychické oblasti.

10.4. Důsledek činů.

Pokud by stačilo odmítat telefonáty, nereagovat na zprávy a celkově se tvářit, že pronásledovatel pro oběť v podstatě neexistuje, bylo by řešení velice snadné. Bohužel především vytrvalost a dlouhodobost hrají v důsledcích činů velkou roli.

Nebezpečí hrozící oběti je vnímáno především z pohledu rizika fyzického napadení, jak ale uvádí McEvan, tak újmu oběti způsobuje především psychické a

¹⁶⁵ McEWAN, Mullen, MacKenzie, A Study of the Predictors of Persistence in Stalking Situations, s. 155.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 149.

¹⁶⁷ MULLEN, Stalking, s. 14.

sociální poškození.¹⁶⁸ Míra následků pak záleží na více faktorech. Jde především o schopnost oběti snášet útoky, intenzita nebo povaha útoků a přístup k řešení institucí vyšetřujících případ¹⁶⁹. V některých případech se může u obětí rozvinout i posttraumatický stresový syndrom. Jan Kampuhuis uvádí na základě dlouholetých pozorování 37 % případů obětí, které byly především vlivem dlouhodobosti touto poruchou postiženy.¹⁷⁰

U obětí se objevují dlouhotrvající deprese doprovázené somatickými potížemi (bolesti hlavy, nechutenství). Pro psychický stav je typický pocit vyšší zranitelnosti, úzkostné myšlenky, nepohoda v situacích připomínajících projevy pronásledování a pocit prázdnoty. Oběť se vlivem trvalého strachu z útoku stává někdy až paranoidní, jindy začíná sama sebe obviňovat z toho, že nedokáže problém vyřešit a chování útočníka zabránit.¹⁷¹

Psychické následky se navíc odrážejí v sociální integritě oběti, která se po čase může stát ve svém problému osamělá. Může za to často strach se k někomu přiblížit a schopnost navázat znovu důvěrný vztah. Stejně tak okolí má někdy tendenci se od oběti izolovat. Je to důsledek šíření pomluv, obracení reality ve prospěch útočníka (i při policejním vyšetřování) a někdy i strach, protože stalker přátelům nebo partnerům vyhrožuje. Psychická nepohoda a neschopnost soustředit se pak často vede ke ztrátě zaměstnání nebo vyloučení ze školy. Tyto příznaky jsou typické pro nejintenzivnější fáze pronásledování a byly zaznamenány až u poloviny obětí.¹⁷² V sociální sféře dále ovlivňuje život napadeného jedince nutnost zvýšené ochrany soukromí, která se promítá později v navazování nových známostí a vztahů. V některých případech je nutná i změna bydliště.

10.5. Proč jsou oběti častěji ženy?

Pozornost si jistě zaslouží i otázka, proč se ženy stávají častěji obětí všech typů pronásledování. Odpověď naznačují ve svém příspěvku Mullen, Pathé a Purcell. Dle jejich názoru se tento stav odrážejí od podvědomého smýšlení určité části společnosti, která vnímá ženskou roli stále jako postavu, snažící se pečovat o trvalost vztahu napříč problémům a plnící podřadnou roli partnerky než jako svéprávnou

---

¹⁶⁸ McEWAN, Mullen, MacKenzie, A Study of the Predictors of Persistence in Stalking Situations, s. 150.

¹⁶⁹ McEWAN, Mullen, MacKenzie, A Study of the Predictors of Persistence in Stalking Situations, s. 150.

¹⁷⁰ KAMPHUIS, EMMELKAMP, Stalking - a contemporary challenge ..., s. 208.

¹⁷¹ ABRAMS, K., Occupational effects of stalking, s. 471.

¹⁷² KAMPHUIS, EMMELKAMP, Stalking - a contemporary challenge ..., s. 208.

bytost. V rozporu s tím ale ženy častěji ukončují vztah, byť s pocitem viny, ale na základě racionálního rozhodnutí.¹⁷³ Například z pohledu sociální pedagogiky se tak otevírají nové otázky schopné reflektovat povahu problému v širším než jen psychologickém kontextu. Toto bádání by mohlo přinést poznatky o pachatelích z tzv. šedé zóny, o které jsme se již v této práci zmiňovali. Tématům se věnují například autoři Cupach a Spitzberg¹⁷⁴ a Fiedler¹⁷⁵. Zaměřují se na problémy spojené se sociálním kontextem stalkingu, posouváním hranic z hlediska interpersonálních vztahů a změnou vztahových norem. Tuto problematiku zde vzhledem k rozsahu práce nebudeme více rozebírat, ale jedná se o oblast určenou k dalšímu bádání.

10.6. Možnosti obrany

Možnosti obrany dělíme na dvě kategorie. První jsou individuální doporučení, která se týkají především způsobů komunikace (resp. *nekomunikace*) s útočníkem. Druhá část je zaměřena na institucionální možnosti pomoci obětem nebezpečného pronásledování.

Individuální

Prvním důležitým krokem je vlastní rozpoznání problému. Častou otázkou je, kde je hranice toho, kdy se jedná o stalking. Tuto otázku jsme rozebrali už z hlediska legislativního rámce, ale na druhou stranu tu zůstává problém, že ne všechny oběti se skutečně se svým problémem obrátí k někomu a požádají o pomoc například policii nebo jiné instituce. Podle rozhovorů s oběťmi pronásledování zůstává častým důvodem pocit, že policie nedokáže adekvátně situaci vyřešit. Jak uvádí Adelma Hills ve svém výzkumu, tak častěji žádají o pomoc ti, které pronásleduje někdo cizí. V případě bývalého partnera nebo někoho blízkého bývá doba vyhledání pomoci delší vzhledem k předchozí blízkosti vztahu.¹⁷⁶ Tento závěr se rozchází se studií Susan Dennisonové a Donalda Thomsona, jejichž respondenti naopak vyhodnocovali výhrůžky a obtěžování ze strany někoho blízkého jako více nebezpečné, protože jim přidělovali vyšší potenciál pro naplnění.¹⁷⁷

Je patrné, že jde opět o vícefaktorový model určující konečné jednání ohrožené osoby. Toto téma ve své práci rozebírají Troy McEvan, Paul Mullen a

---

¹⁷³ MULLEN et al., Stalking: new..., s. 13.

¹⁷⁴ CUPACH, W., SPITZBERG, B., 'Thanks, but no thanks...' The occurrence and management of unwanted relationship pursuit.

¹⁷⁵ FIEDLER, P., Stalking: Opfer, Täter, Prävention, Behandlung

¹⁷⁶ HILLS, A., Anticipated responses to stalking, s. 139.

¹⁷⁷ DENNISON, S. M., Identifying Stalking: The Relevance of Intent in Commonsense Reasoning, s. 557.

MacKenziiová¹⁷⁸. Vzhledem k rozsahu této práce uvádíme pouze jmenovitě faktory, které podle studie hrají roli při rozhodování se o podání žaloby, trestního oznámení nebo vyhledání odborné pomoci. Jde o následující:

- pohlaví pachatele,
- povaha stalkingového chování (odvíjí se od motivace stalkera),
- předchozí vztah,
- psychický stav oběti i pronásledovatele,
- zkušenosti oběti s pronásledováním, násilím a vydíráním,
- délka trvání,
- přítomnost a intenzita výhrůžek.

Petra Vitoušová z Bílého kruhu bezpečí (občanské sdružení pro pomoc obětem trestných činů) doporučuje obětem pronásledování *strategii nulové reakce*, která v sobě zahrnuje „...okamžité a úplné přerušení kontaktu s pronásledovatelem”.¹⁷⁹ Z dalších doporučení Bílého kruhu bezpečí platí uschovávat veškeré důkazy (jako e-maily, SMS zprávy, dárky atp.), změnit svoje denní návyky, někomu se svěřit a vypracovat si krizový plán. Ten v sobě zahrnuje doporučení vždy někomu ohlásit místo pobytu, nebo využít možnost doprovodu, nachystaný mobilní telefon pro případné zavolání pomoci a zvýšenou ochranu soukromí. To stejné se doporučuje i dětem oběti.¹⁸⁰

Institucionální možnosti obrany

S přijetím zákona proti trestnému činu nebezpečného pronásledování se zlepšila i situace pronásledovaných, kteří se do té doby často nemohli efektivně bránit, protože policie nebo soudy neměly dostatek pravomocí. Tomuto tématu jsme se věnovali již v části týkající se trestněprávní roviny. Mimo podání trestního oznámení na policii je možné řešit problém i občanskoprávní cestou, kdy se podává zpravidla žaloba na ochranu osobnosti podle § 11 Občanského zákoníku. „*Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.*”¹⁸¹

---

¹⁷⁸ McEWAN, T. a kol., A study of the predictors of persistence in stalking situations, s. 149-158.

¹⁷⁹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese, s. 124.

¹⁸⁰ Zdroj: internetové stránky Bílého kruhu bezpečí:

http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=292

¹⁸¹ ŠVESTKA, J., a kol. Občanský zákoník, s. 99.

V souvislosti s vyšetřováním případů mohou oběti skrze Bílý kruh bezpečí využít konzultaci s právníkem a psychologem.

Z hlediska okamžité ochrany oběti před útoky se může uplatnit zavedení institutu předběžného opatření podle § 76b odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu. „*V oblasti právní kultury common law soudy vydávají tzv. omezující nařízení (restraining order) záležející povětšinou v povinnosti zdržet se veškerých kontaktů s poškozeným, nepřibližovat se na určitou vzdálenost k jeho obydlí apod. Pokud pachatel takové nařízení poruší, je následně postižitelný mnohem přísnějším trestem.*”¹⁸²

---

¹⁸² VISINGER, R., Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou.

11. VÝZKUMNÁ ČÁST

11.1. Úvod do výzkumu

Výzkum se zaměřuje na přítomnost jevu nebezpečného pronásledování ve vybraných školách. Vycházíme z domácích i zahraničních výzkumů zaměřených na zkoumání problematiky nebezpečného pronásledování u respondentů starších 18 let. Navazujeme i na dotazníkové šetření projektu E-bezpečí, podle kterého „**14,6 % žáků (z toho více než 2/3 dívek) má zkušenosti se stalkingem nebo kyberstalkingem z pozice oběti nebo známého oběti.**“¹⁸³.

K ověření našich hypotéz jsme zvolili metodu dotazníkového šetření. Jedná se podle našeho názoru o efektivní způsob dokazování nebo vyvracení našich hypotéz. Dotazníkové šetření je určeno pro vzorek 180 mladistvých respondentů. Pod pojmem mladiství nadále chápeme osobu starší patnácti let a mladší osmnácti let.¹⁸⁴

11.2. Cíl výzkumu

Pokoušíme se zjistit, zda se mezi mladistvými vyskytuje chování, které můžeme charakterizovat jako nebezpečné pronásledování a pokud ano, tak v jaké míře je rozšířeno. Mimo tento cíl bádání se soustředíme také na posouzení nejčastějších projevů pronásledování mladistvých. Zaměřili jsme se tedy na to, jakou zkušenost mají mladiství v této oblasti a zda se stali obětmi pronásledování. Reflexe situace zároveň může posloužit osloveným školám k získání přehledu o stavu problematiky mezi jejich žáky.

11.3. Hlavní výzkumná otázka

Na základě uvedených závěrů, které upozorňují na výskyt jevu nebezpečného pronásledování mezi mladistvými v zahraničí¹⁸⁵, lze předpokládat podobnou situaci i v České republice. Klademe si tedy hlavní výzkumnou otázku: **vyskytuje** se mezi mladistvými chování, které můžeme charakterizovat jako nebezpečné pronásledování? Na tuto otázku pak navazuje podotázka: v jakém **rozsahu** a v jaké **podobě** se s tímto chováním mladiství setkávají?

Cílem dotazníkového šetření **není** pátrat po pachatelích stalkingu. Předpokládáme však, že pokud se mladiství stali obětmi a znali pachatele, budou

¹⁸³ KREJČÍ, V., KOPECKÝ, K., Nebezpečí elektronické komunikace, s. 20.

¹⁸⁴ § 2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

¹⁸⁵ PURCELL, R., Adolescent stalking: offence characteristics and effectiveness of intervention orders, s. 1.

schopni určit jeho věk. Tím by se mohl potvrdit další předpoklad, že pronásledování probíhá i v rámci vrstevnických skupin. Primárně však směřujeme k posouzení situace případných obětí na základě jejich subjektivního vnímání.

11.4. Základní teoretická hypotéza

U mladistvích se vyskytuje chování naplňující znaky nebezpečného pronásledování v podobné míře jako je tomu u dospělé populace.

Operacionalizace hypotézy.

K tomu, abychom na tuto otázku mohli odpovědět, budeme postupovat podle trestněprávní povahy celého problému a podle momentálně uplatňovaného postupu při identifikaci stalkingu. Jde především o přítomnost dlouhodobosti obtěžujícího chování a subjektivní obavy o život nebo zdraví jednotlivce. Této problematice jsme se věnovali v teoretické části práce. K zařazení respondenta do skupiny obětí pronásledování je však důležité brát v potaz i přítomnost více typů obtěžujícího chování a další okolnosti, na které se zaměřujeme v analytické části výzkumu.

11.5. Vedlejší výzkumné otázky a formulace pracovních hypotéz

VO1: Jaký je nejčastější typ pachatele dle námi zvolené typologie?

H1: Předpokládáme, že nejčastějším typem pachatele je bývalý partner oběti.

VO2: Jaký je průměrný věk pachatele trestného činu nebezpečného pronásledování vůči mladistvým obětem?

H2: Předpokládáme, že průměrný věk pachatele se blíží stáří oběti.

VO3: Který typ obtěžujícího chování se projevuje vůči obětem nejčastěji?

H3: Nejčastěji je mladistvé oběti nebezpečného pronásledování vyhrožováno.

VO4: Jaká je zkušenost mladistvých s nebezpečným pronásledováním v porovnání s nebezpečným vyhrožováním?

H4: Mladiství se častěji setkali s vyhrožováním než s pronásledováním

11.6. Operacionalizace hypotéz

H1: Předpokládáme, že nejčastějším typem pachatele je bývalý partner oběti.

Operacionalizace hypotézy

Jako indikátor byla zvolena odpověď na položku týkající se vztahu pachatele k respondentovi. V potaz budou brány oběti pronásledování, kteří následně označí

totožnost pachatele možností partner, milenec, nebo charakterizují vztah ve smyslu bývalý partner.

H2: Předpokládáme, že průměrný věk pachatele se blíží stáří oběti.

Operacionalizace hypotézy

Jako indikátor byla zvolena odpověď na otázku vztahující se k věku pachatele pronásledování. Dotazovaný na ni může odpovědět, jen pokud zná totožnost pachatele. Pokud je pachatel pro oběť osoba neznámá, zařazujeme položku do kategorie blíže neurčeného věku.

H3: Nejčastěji je mladistvé oběti nebezpečného pronásledování vyhrožováno.

Operacionalizace hypotézy

K posuzování této hypotézy posloužili odpovědi v oddíle zaměřenému na vyhrožování. Výsledek odvozujeme na základě srovnání s dalšími projevy pronásledování.

H4: Mladiství se častěji setkali s nebezpečným vyhrožováním než s pronásledováním.

Operacionalizace hypotézy

Jako indikátor byly zvoleny odpovědi v oddíle spojeném s vyhrožováním oběti. Dále se posuzovala intenzita pachatelova chování. V momentě, kdy nastalo jednání více než jednou a po dobu delší než 4 týdny, přičemž byl zaznačen stupeň obav v rozmezí 3, 4 nebo 5, vyhodnotili jsme toto chování jako vyhrožování. Stejná situace trvající déle směřuje k zařazení do kategorie nebezpečného pronásledování.

11.7. Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu jsme zvolili kvantitativní výzkum s využitím dotazníkového šetření.

11.8. Dotazník

Při sestavování dotazníku jsme vycházeli z podmínek pro naplnění skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování podle § 354 trestního zákona. Z tohoto hlediska jsem museli vytvořit oblasti reprezentující jednotlivé znaky naplnění skutkové podstaty uvedených trestných činů.

Oddíly dotazníku se týkají otázek reflektujících chování, které oběti popisují jako vyhrožování, vyhledávání blízkosti a sledování, vytrvalé písemné a elektronické

kontaktování, omezování v obvyklém způsobu života a zneužití osobních údajů za účelem kontaktu.

Každá kategorie této části je reprezentována několika výpovědmi. Tyto výpovědi vycházejí ze zaznamenaných případů a rozhovorů s oběťmi pronásledování¹⁸⁶. Hlavní otázky jsou ověřovány kontrolními otázkami. Jde především o příklady, ve kterých je obecné znění doplněno konkrétním příkladem (např. vyhružná SMS zpráva). V konečné verzi dotazníku jsou pak jednotlivé kategorie seřazeny v náhodném pořadí.

Ti respondenti, kteří ztotožní svoji zkušenost s popsáním projevem chování, jsou dále dotazováni po bližších informacích. Cílem je zaměřit se na identitu pachatele (známá osoba, neznámá osoba), pohlaví pachatele, jeho věk a vztah k oběti. Délka trvání konkrétního jednání a způsob, jakým oběť toto jednání vnímá, nám slouží k identifikaci stalkingu. Jako velmi důležitou považujeme položku zaměřenou na subjektivní vnímání obavy vyvolané v oběti. Jednalo se o škálování v pěti stupních (tabulka 5).

Tabulka 5. Stupně obav

Stupeň	Charakteristika
1	Žádná obava
2	Mírná obava
3	Zvýšená obava
4	Vážná obava
5	Úzkost

Dotazník byl předložen respondentům v elektronické podobě. Dotazovaný musel zodpovědět všechny položky dotazníku. Délka vyplnění se pohybovala mezi 15 a 20 minutami.

11.9. Sběr dat

Sběr dat probíhal během února a března na středních školách v rámci Olomouckého kraje. Do dotazníkového šetření se zapojily čtyři střední školy: Obchodní akademie Olomouc, Slovanské gymnázium Olomouc, Střední zdravotnická škola Olomouc a Soukromé gymnázium Olomouc, Na Vlčinci. Celkem bylo osloveno 180 žáků.

Autor této práce zajistil osobně zadání pokynů pro vyplňování dotazníku. Na začátku vyučovací jednotky, která byla šetření po domluvě věnována, proběhlo

---

¹⁸⁶ Nejde o případy, které nabývají této povahy na základě soudního rozhodnutí, ale podle výpovědí obětí u nich nastala obava o vlastní život nebo zdraví a s případy se pojí dlouhodobost jednání pachatele.

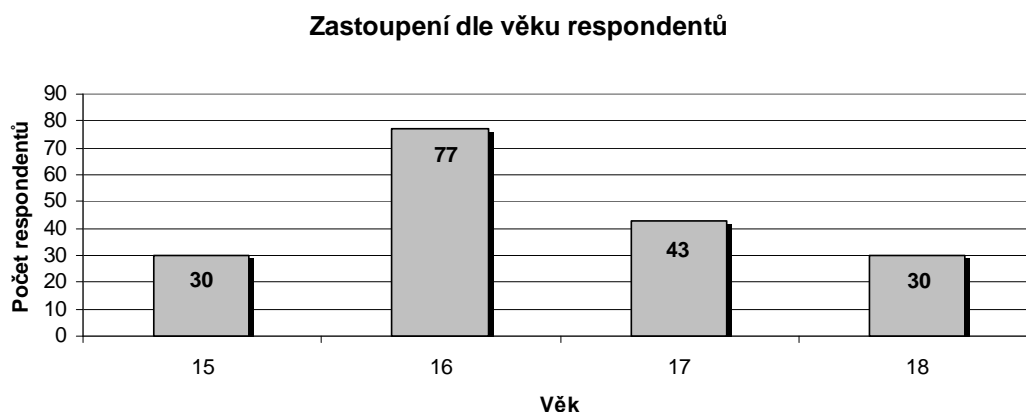
představení projektu E-Bezpečí a seznámení s cílem dotazníkového šetření. Motivace byla zaměřena na to, že jde o první český průzkum svého druhu a byla zdůrazněna podpora možných obětí nebezpečného pronásledování a zároveň nabídnuta pomoc stávajícím obětem skrze pole na konci dotazníku, určené k zanechání kontaktu v podobě e-mailu nebo telefonního čísla.

Po odeslání dotazníku všemi respondenty následovala krátká diskuze na téma stalking a kybernetický stalking. V závěru hodiny dostali žáci poučení o tom, kam se mohou v případě vlastního problému nebo potíží někoho jiného obrátit a jaké jsou základní možnosti obrany.

11.10. Charakteristika zkoumaného vzorku

Zkoumaný vzorek respondentů tvořilo 180 studentů středních škol ve věku 15, 16, 17 a 18 let. Šetření se zúčastnilo 128 žen (71 %) a 52 mužů (29 %). Jejich věkové rozvrstvení ukazuje následující graf (Obrázek 3).

Obrázek 3. Věk respondentů

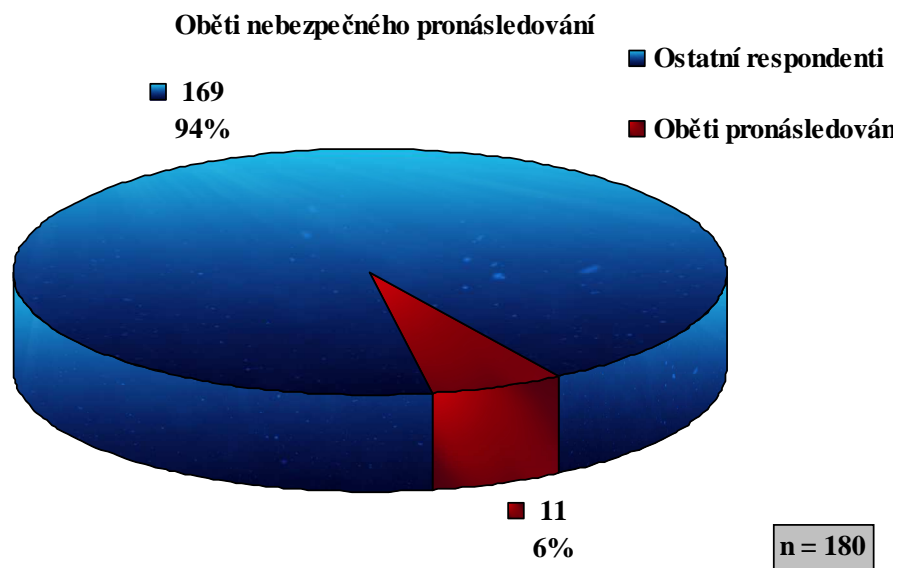
12. Analýza

V analytické části budeme prezentovat vyhodnocení dotazníkového šetření na téma nebezpečné pronásledování mezi mladistvými a pokusíme se potvrdit nebo vyvrátit hypotézy, které jsme si položili v metodologické části.

12.1. Nebezpečné pronásledování mezi mladistvými

Odpověď na základní otázku, zda se vyskytuje u oslovených respondentů chování, které můžeme charakterizovat jako nebezpečné pronásledování, uvozuje následující graf (obrázek 4).

Obrázek 4. Oběti nebezpečného pronásledování

Z celkového množství 180 dotazovaných jsme vyhodnotili celkem 11 případů, které se podle nás dají posuzovat jako nebezpečné pronásledování. Pro zařazení respondenta mezi oběti pronásledování bylo navrženo několik podmínek. První z nich byla, aby věk oběti byl nižší než 18 let.

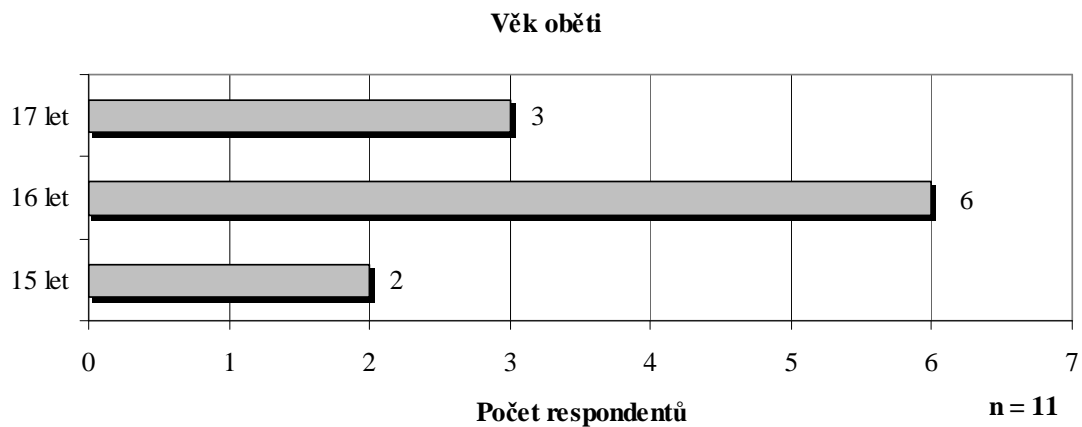
Dále jsme se zaměřili na délku trvání obtěžujícího chování. Zařazeny byly ty projevy, které trvaly déle než 4 týdny (možnosti, kdy chování trvalo 4 týdny až půl roku a více než půl roku). Důležitým kritériem k vyhodnocení byla subjektivní obava o život nebo zdraví sebe nebo blízkých, které toto chování vyvolalo nebo vyvolává v oběti. Zde jsme vyřadili ty odpovědi, které byly ohodnoceny stupněm jedna a dva.

V poslední fázi jsme se zaměřili na souběh projevů souvisejících s případy pronásledování. Byly tím vyloučeny ty případy, které sice splňují kritéria obav a dlouhodobosti, ale blíží se víc k jiným projevům než je pronásledování (např. šikanování). Pro lepší představu vztahující se k výsledkům našeho bádání a povaze celé problematiky, uvádíme výpověď jedné studentky (16 let), která se rozhodla využít možnosti popsat na konci dotazníku svůj problém. „Už od ZŠ jsem byla šikanovaná romskými spolužáky, na to jsem si celkem zvykla, naštěstí to skončilo už po mém odchodě ze ZŠ. Čím si ale nevím rady je, že jeden z mých bývalých spolužáků se do mě údajně bezhlavě zamiloval a začal mi dělat nepříjemnosti. Když jsem ho mile odmítla a vysvětlila, že mezi námi může být vztah jen kamarádský, začal mi kupovat a nosit různé dárky, posílat sms, psát emaily, volat atd... Později když už mi to lezlo na nervy, začala jsem být na něj přísná a používat i vulgární výrazy, aby pochopil, jak mě to štve. NEPOCHOPIL! Tohle trvá už celých 7 let od doby co k nám nastoupil na ZŠ, po té co jsem ze ZŠ odešla, jsem doufala, že ho to přejde. Teď jsem ve 2. ročníku a stále ho to nepřešlo, i když už se vůbec nevidáme. Neustále mi i teď píše, žádá mě o přátelství na různých internetových stránkách a na Silvestra mi dokonce i volal, samozřejmě z cizího čísla, že jde skočit z mostu. Je to celkem nepříjemná věc, nijak mi nikdy neublížil fyzicky, ale psychicky mě to celkem deptá. Nevím kdy to konečně přejde a jak to řešit. (sic!).”

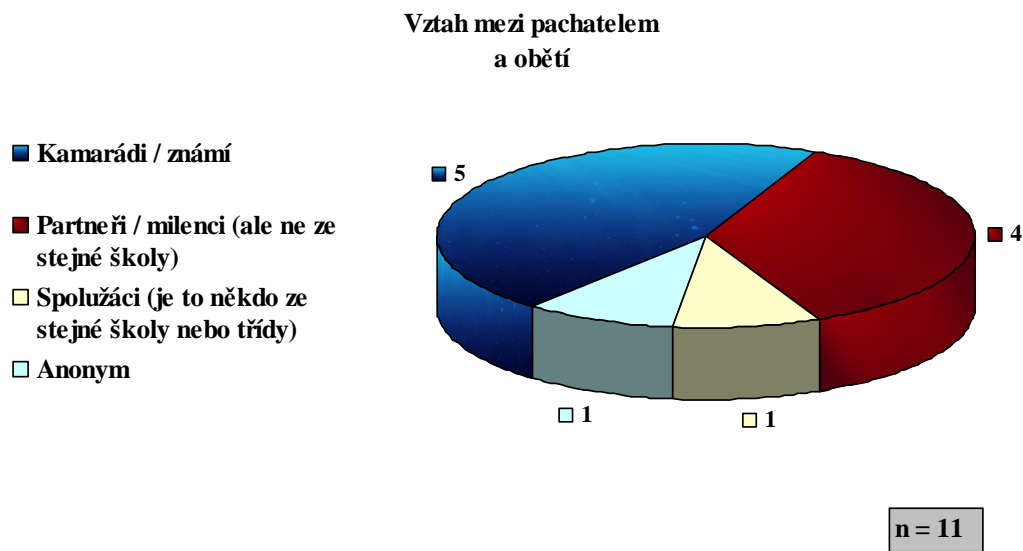
Ve výsledku jsou tedy zařazeny jen ty případy, které se dají skutečně nazvat nebezpečným pronásledováním, protože naplňují skutkovou podstatu tohoto trestného činu. V konečném posouzení byla například vyřazena následující situace. Dotazovaný má zkušenosti s tím, že jeden ze spolužáků vytrvale manipuluje s lidmi okolo něj a posílá mu výhružné SMS zprávy a e-maily. Oběť popisuje, že se raději vyhýbá místům, kde by se mohli potkat, ale z dalších odpovědí je patrná spíš snaha pachatele po samoučelné agresii a šikanování, než přítomnost touhy přiblížit se k oběti, která je typická pro stalking.

Následuje přehled bližších charakteristik platných pro zaznamenané případy nebezpečného pronásledování (obrázek 5).

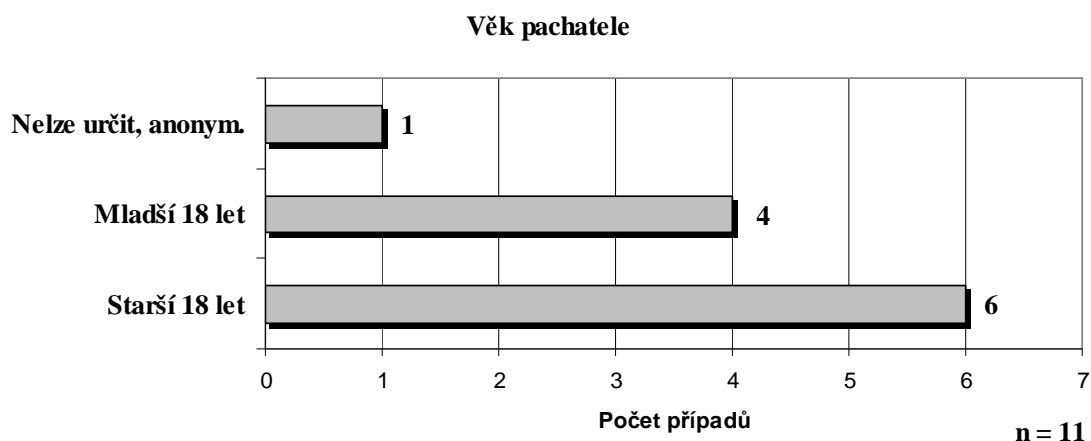
Obrázek 5. Věk obětí nebezpečného pronásledování

Obrázek 6. Přehled předchozích vztahů

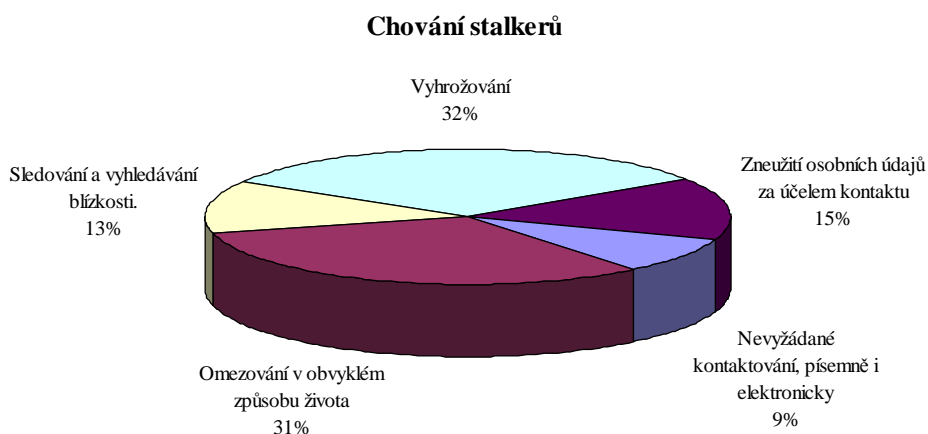

Obrázek 7. Věk pachatele nebezpečného pronásledování

Podle odpovědí jsme vyjádřili procentuální zastoupení u jednotlivých zvolených oddílů. Oběti pronásledování mají nejčastější zkušenost s vyhrožováním (32 %) a s omezováním v obvyklém způsobu života (31 %). Jde o případy, kdy oběť raději kvůli strachu ze setkání s pachatelem nenavštěvuje některá místa nebo má strach při vycházení z domu. Časté je i neodbytné vyznávání lásky, napadání kamarádů nebo partnerů, nepodložené žárlivé scény na veřejnosti a šíření nepravdivých pomluv. Přehled dalších situací je uveden ve vlastním dotazníku v příloze 5 této práce.

Obrázek 8. Rozvrstvení chování stalkerů

Pro úplnost zařazujeme do přílohy č. 3 tabulku s přehledem zaznamenaných odpovědí obětí pronásledování.

12.2. Shrnutí

Ve všech případech byla obětí žena (100 %, n = 11). Tento výsledek odpovídá tomu, že ženy citlivěji vnímají některé pokusy o přiblížení¹⁸⁷, ale i tomu, že jsou mladiství obecně v období dospívání náchylnější k manipulaci ze strany agresora. V šesti případech (55 %) byl pachatel starší než oběť. Podle odpovědí byly dále zaznamenány dva případy pronásledování ze strany bývalého partnera staršího 18 let a dva případy pronásledování stejně starým partnerem (mladší 18 let). Z dotazníku můžeme podle hodnocení obav a výčtu jednotlivých činů páchaných proti obětem odvodit, že v případě pronásledování stejně starým stalkerem šlo o případy závažnější povahy. Vzhledem k nízkému počtu respondentů však tento výsledek nemůžeme považovat za statisticky významný. Vyhodnocení poukazuje i na nižší podíl zastoupení případů pronásledování anonymním pachatelem, které směřuje k čistě kybernetickému stalkingu. Konkrétně šlo o jeden případ, který respondentka popsala následovně. „Párkrát se mi stalo, že mi na profil na Lidech (už ho aktivně nevyužívám) psali různí pánové, většinou kolem 50 a chtěli sex, že jsou bohatí a že si můžu solidně přivydělat. Jeden z nich byl i z Olomouce. Zjistil, na jakou školu chodím a jednou jsem ho před školou i zahlédla, ale on mě naštěstí neviděl. Snažil se být mým přítelem - zajímal se, jak se mám, posílal mi přání k Vánocům apod. od té doby, co na lidé.cz nechodím už s ním nejsem v kontaktu. Profil tam stále mám a když tam jednou za čas nakouknu, tak tam mám od něj opět zprávy. Na FB si mě zatím nenašel a za to jsem ráda. (sic!)”

Povaha případů pronásledování mladistvých se významně neliší od případu zaznamenaných u dospělých. Usuzujeme tak na základě rovnoměrného zastoupení jednotlivých činů charakteristických pro stalking a také podle výpovědí, které uvedly někteří respondenti. Na základě uvedených zjištění doporučujeme další zkoumání této problematiky po kvalitativní stránce.

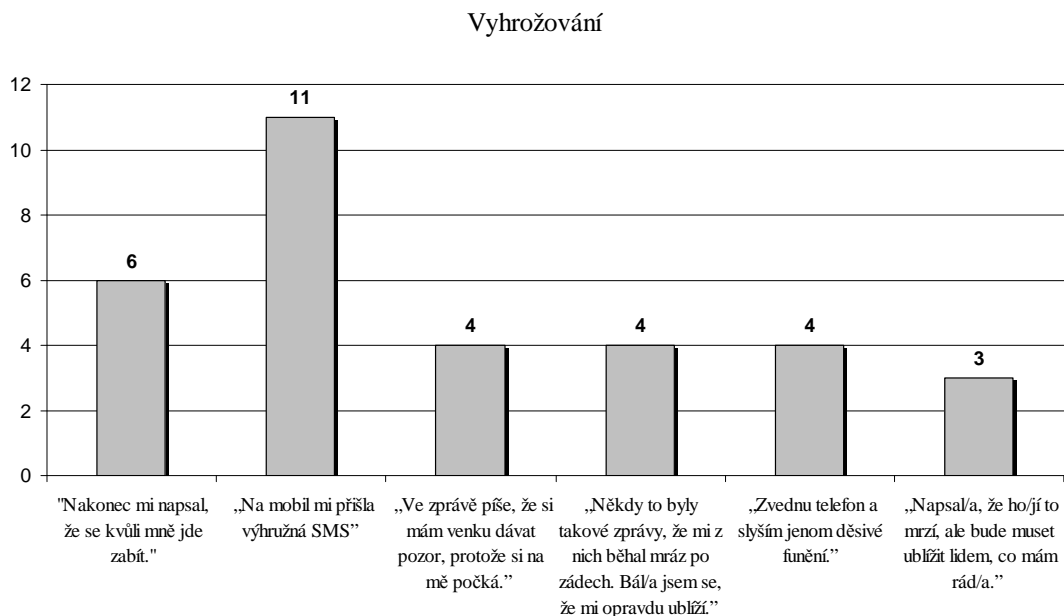
---

¹⁸⁷ McEWAN, T., A Study of the Predictors of Persistence in Stalking Situations, s.150

13. Vyhrůžování

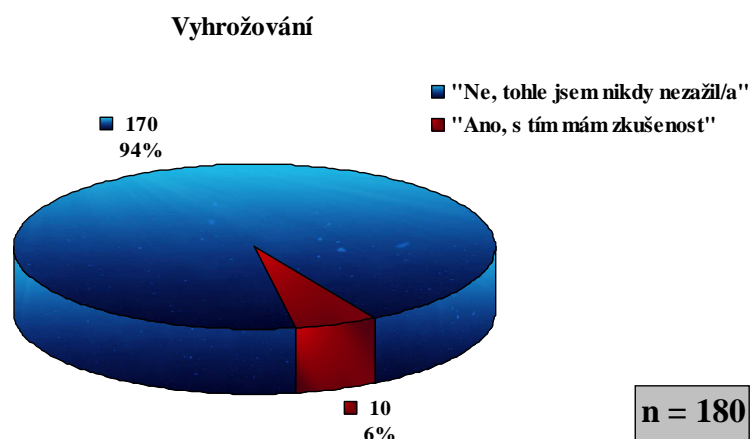
Následující tabulka udává přehled zkušeností studentů se situacemi, které vyhodnocujeme jako vyhrůžování oběti vybranými prostředky elektornické komunikace. Zaměřili jsme se na SMS zprávy, e-maily a telefonování. V potaz se braly situace ohodnocené respondentem stupněm obav 3, 4 nebo 5.

Obrázek 9. Druhy vyhrůžování

V zaznamenaných výpovědích jsme srovnali kontrolní položky a vyřadili ty případy, kdy došlo pouze k jednorázovému vyhrůžování. Výsledek ukazuje na celkem 10 případech (6 %), ve kterých došlo k opakovanému vyhrůžování.

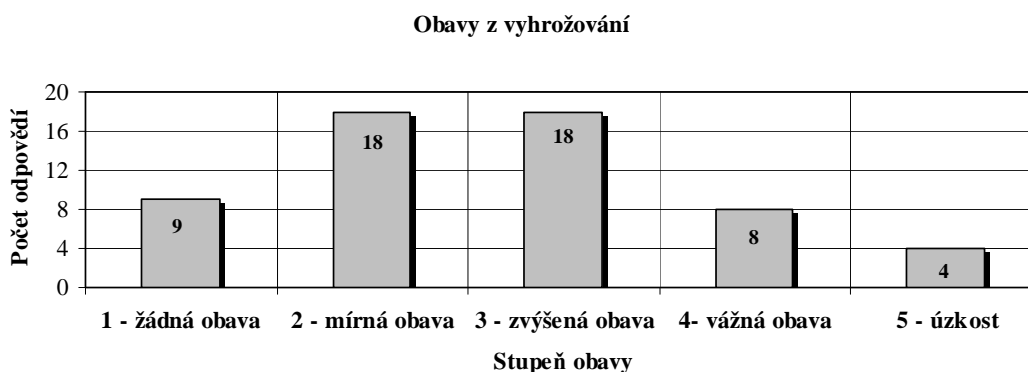
Obrázek 10. Přehled vyhrožování

Ve všech případech byly oběti ženy (100 %, n = 10). Ve třech případech vyhrožoval oběti anonym (30 %, n = 3) a toto chování trvalo 2 až 4 týdny. V šesti případech opakovaně (až půl roku) vyhrožoval oběti muž (60 %, n = 6) a jednou byla pachatelem žena. Z toho 4 oběti uvedly, že jim vyhrožoval bývalý partner a 3 označily vzájemný předchozí vztah jako někoho známého. Věk pachatele byl u čtyř případů nižší než 18 let (n = 4, 40 %).

Jak ukazuje tabulka, nejčastěji poctiřovali studenti mírnou a zvýšenou obavou. Úzkost vyvolalo ve třech případech citové vydírání, kdy obětím přicházely zprávy se suicidálním charakterem.

Obrázek 11. Stupeň obav spojených s vyhrožováním.

13.1. Shrnutí

U případů skutečně závažného vyhrožování stačí podle legislativy k naplnění skutkové podstaty pouze jednorázový akt. V našem zhodnocení projevů vyhrožování jsme vzali v potaz sníženou míru vnímání výhrůžek prostřednictvím moderních komunikačních prostředků¹⁸⁸ a zahrnuly jen ty případy, kdy došlo k opakovanému napadání oběti touto cestou. Podle našeho názoru jde právě tehdy o případy s potenciálem skutečného vyhrožování, a je zde patrná důvodná obava z vykonání skutku. Zvýšené obavy se projeví ale i u jednorázových aktů vyhrožování. V kombinaci s dalšími projevy spojenými s pronásledováním se tak vyhrožování pomocí moderních komunikačních nástrojů stává silnou zbraní v rukou stalkera.

---

¹⁸⁸ SHERIDAN, L.P., GRANT, T., Is cyberstalking different?, s.630.

14. Shrnutí výsledků a zhodnocení hypotéz

Hlavní výzkumná otázka se týkala toho, zda se u mladistvých se vyskytuje chování naplňující znaky nebezpečného pronásledování v podobné míře, jako je tomu u dospělé populace. Na základě zjištěných výsledků jsme došli k hodnotě 6 % případů (n = 11), která vypovídá o míře blížící se výskytu u dospělého vzorku populace (srovnání podle Meloye, který udává 8 % obětí v běžném vzorku populace¹⁸⁹). Pro ověření výsledků a zvýšení vypovídající hodnoty doporučujeme provést průzkum na větším vzorku respondentů a připojit výzkum kvalitativního rázu.

První pracovní hypotéza (H1) předpokládala, že nejčastějším typem pachatele je bývalý partner oběti. Tento předpoklad se nám nepotvrdil jako nejčastější, ale až jako druhá nejčastější charakteristika vztahu. Častěji oběti hodnotili vztah s pachatelem jako někoho, koho znají, nebo jej považovali za kamaráda.

Druhá hypotéza (H2) předpokládala, že průměrný věk pachatele se blíží věku oběti. Ačkoli ve dvou případech byl věk útočníka stejný, častěji jsme zaznamenali útoky ze strany starších pachatelů. Tato hypotéza nebyla tedy potvrzena.

Třetí hypotéza (H3) určovala jako nejčastější projev pronásledování výhrůžky obětím. Konkrétně šlo o výhrůžky s využitím moderních komunikačních nástrojů (SMS, e-mail, telefonování, instant messengery). Tento předpoklad se nám potvrdil. Ukazuje tak na stále se zvyšující podíl zneužívání informačních a komunikačních technologií.

V poslední hypotéze (H4) jsme usuzovali, že se mladiství častěji setkali s vyhrožováním než s pronásledováním. V tomto případě hypotéza nebyla potvrzena, protože množství případů pronásledování (n = 11) je téměř totožné s počtem incidentů vyhrožování (n = 10). Důležité je však zaměřit se na povahu těchto dvou incidentů. Zatímco nebezpečné pronásledování bylo v zaznamenaných případech charakteristické svoji dlouhodobostí (nejdéle 7 let), u případů vyhrožování hraje roli intenzita útoků.

---

¹⁸⁹ MELOY, J. R., Stalking - an old behaviour, a new crime, s.86.

15. Závěr

Ke zpracování problematiky nebezpečného pronásledování nás na začátku přivedla potřeba hlubšího poznání záležitostí spojených s rizikovými komunikačními praktikami na internetu. Během přípravy práce jsme došli k poznání, že nelze pronásledování obětí na internetu a v reálném světě oddělovat. Tato hranice se vlivem rychlého rozvoje technologií stává stále obtížněji vymežitelná. Stejně jako u kybernetické a klasické šikany tak platí, že jde o provázanou problematiku s velmi podobnými mechanismy.

Úvod práce zpracovává základní přehled z oblasti výzkumu stalkingu a stručný vývoj vzniku tohoto fenoménu. Srovnáním několika typologií jsme vytvořili profily pachatelů stalkingu. Cílem bylo podat systematický přehled, který nám posloužil ke komplexní analýze útočníka. Mimo to se věnujeme celosvětově málo probádané oblasti pronásledování mladistvých.

Zavedení legislativních opatření v roce 2010 znamenalo značný pokrok v oblasti možností obrany obětí. Kapitola zaměřená na trestně-právní rovinu hodnotí důvody k přijetí těchto zákonných opatření. Navazující část zpracovává psychologické a sociální hledisko nebezpečného pronásledování.

Při výzkumu jsme aplikovali teoretická zjištění a zaměřili se na rozšíření nebezpečného pronásledování mezi studenty vybraných středních škol. Naše závěry vypovídají o tom, že je nutné v této oblasti rozvíjet další aktivity. Například zavádění preventivních opatření v podobě besed na středních školách a integrace problematiky do výuky. Stejně důležité je i rozšiřování kompetencí policistů a výchovných poradců v oblasti intervence. Jejich i naše zkušenosti svědčí o tom, že první krok k řešení tohoto problému jsme již vykonali, ale stále je tu velké množství nedořešených otázek. Například by se měly hledat odpovědi na to, jak lze posuzovat pachatele z tzv. šedé zóny, nebo jakou úlohu budou do budoucna sehrávat moderní komunikační technologie v oblasti kybernetického stalkingu.

16. Použitá literatura

České zdroje

České odborné publikace

1. ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1999. 204 s.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha : Grada, 2008. 150 s.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila; VITOUŠOVÁ, Petra . *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů : příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada, 2007. 191 s.
4. FROMM, Erich . *Anatomie lidské destruktivity : můžeme ovlivnit její podstatu a následky?*. Praha : Lidové noviny, 1997. 520 s.
5. JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita : nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha : Grada, 2007. 284 s.
6. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část..* Praha : Leges, 2010. 904 s.
7. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1.vydání. Praha : Leges, 2009. 1216 s.
8. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Praha : Portál, 2001. 255 s.
9. KOUKOLÍK, František. *Mocenská posedlost*. Praha : Karolinum, 2010. 278 s.
10. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha : Grada, 2009. 152 s.
11. PRAŠKO, Ján., et al. *Poruchy osobnosti*. Praha : Portál, 2003. 360 s.
12. ŠVESTKA, Jiří , et al. *Občanský zákoník : komentář 10. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2006. 1491 s.
13. VARGOVÁ, Branislava. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. 159 s.
14. VÝROST, Jozef; SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 2. dopl. vyd. Praha : Grada, 2008. 408 s.

Česká odborná periodika

1. VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*. 2009, 9, s. 5-15. Dostupný také z WWW:
<http://ipravnik.cz/cz/clanky/txtexpression_%C4%8Cesk%C3%A11+podoba+sta

lkingu/art_6562/rbsearchsource_articles/ceska-podoba-stalkingu-podle-354-trz-v-sirsich-nej-jen-trestnepravnich-souvislostech.aspx>.

2. VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? : Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 11, s. 11-13. Dostupný také z WWW: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

České elektronické zdroje

1. Institut sociologických studií UK Praha. Češky a Češi v kyberprostoru : Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie. In *Zpráva z projektu Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů ČR*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2008. s. 194. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/vysledky-projektu.aspx>>.
2. HÁJEK, Jan. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *IPrávník* [online]. 28.11. 2007, [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/txtexpresion_posuzov%C3%A1n%C3%AD+stalkingu+z+kriminalistick%C3%A9ho+a+psychiatrick%C3%A9ho+hlediska/art_5000/rbsearchsource_articles/posuzovani-stalkingu-z-kriminalistickeho-a-psychiatrickeho-hlediska.aspx>.
3. KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking : Nebezpečné pronásledování*. Olomouc, 2010. 14 s. Studie. Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta. Dostupné z WWW: <<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>>.
4. KOPECKÝ, Kamil. Proč vlastně E-Bezpečí?. *E-Bezpečí* [online]. 28.10.2008, 1, [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/57/54/lang,czech/>>.
5. Nebezpečí elektronické komunikace. In KREJČÍ, Veronika; KOPECKÝ, Kamil. *ZPRÁVA Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ REALIZOVANÉHO V RÁMCI PROJEKTU PREVENCE NEBEZPEČNÝCH KOMUNIKAČNÍCH PRAKTIK SPOJENÝCH S ELEKTRONICKOU KOMUNIKACÍ PRO PEDAGOGY A NEPEDAGOGY* [online]. Olomouc : E-Bezpečí, 2009 [cit. 2011-04-06]. Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat_view/27-vyzkumne-zpravy>.

Časopisy

1. Dva roky výhrůžek skončily vraždou dívky v Malešicích. *IDnes.cz* [online]. 17.7.2007, 1, [cit. 2011-03-28]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/dva-roky-vyhruzek-skoncily-vrazdou-divky-v-malesicich-p1y-/krimi.asp?c=A070717_110554_krimi_cen>.
2. Mladík pronásledoval dívku, soud bude poprvé řešit stalking. *Lidovky.cz* [online]. 25.01.2010, 2, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/mladik-pronasledoval-divku-soud-bude-poprve-resit-stalking-pqg-/ln_domov.asp?c=A100125_134654_ln_domov_mev>.
3. DOLEŽAL, Jiří X. Zametu s tebou!. *Reflex*. 11.11.2010, 45, s. 52-55.

Webové stránky

1. FRYDECKÁ, Lucie. Pronásledují vás? Nikdo nepomůže. *IDnes.cz* [online]. 9.3.2008, [cit. 2011-03-28]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pronasleduji-vas-nikdo-nepomuze-do4-/domaci.asp?c=A080309_182610_domaci_jan>
2. *OnaDnes.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-03-21]. Týrá vás partner? Poradí vám socioterapeutka Zdena Prokopová. Dostupné z WWW: <<http://ona.idnes.cz/tyra-vas-partner-poradi-vam-socioterapeutka-zdena-prokopova-p58-/poradna.asp?p=tyranezeny&t=711>>.
3. <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/In+Real+Life>
4. *Pravnik.cz* [online]. 13.10.2008 [cit. 2011-03-27]. Opakované pronásledování bývalým přítelem - fórum. Dostupné z WWW: <<http://www.pravnik.cz/forum/topic/1634/opakovane-pronasledovani-byvalym-pritelem.html>>.

Legislativní dokumenty

1. Česko. Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In *Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy*. 2009, částka 22, s. 1-5. Dostupný také z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/MR_DVO_EV_web.pdf>.
2. Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 1. ledna 2010 o nebezpečném pronásledování. In *Trestní zákoník*. 2010, část II, hlava X., díl5.
3. ČR. Listina základních práv a svobod. In *Ústava České republiky*. 1993, čl.10, s. 3.

4. VÚP Praha. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha : VÚP, 2007. 122 s. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

Zahraníční zdroje

Zahraníční odborná periodika

1. BOON, Julian, et al. Stalker typologies: a law enforcement perspective. *Journal of Threat Assessment*. 2001, 2, s. 75-97. Dostupný také z WWW: <<http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a904452840>>
2. DENNISON, Susan; THOMSON, Donald. Identifying stalking: : The relevance of intent in commonsense reasoning. *Law and human behavior* . 2002, 26, 5, s. 543-561 . Dostupný také z WWW: <<http://www.jstor.org/sici?sici=0147-7307%282002%2926%3a5%3C543%3aLaw+and+Human+Behavior2002-04442-005%3E2.0.TX%3b2-2&origin=EBSCO>>.
3. DINUCCI, Darcy. Fragmented future. *Design & Media*. 1999, 1, s. 221- 222. Dostupný také z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=119&sid=bccf45f7-7241c-4979-9e33-028227cb07fa%40sessionmgr115&vid=3>>.
4. FARNHAM, Frank. Association between violence, psychosis, and relationship to victim in stalkers. *The Lancet*. 2000, 355, s. 199. Dostupný také z WWW: <http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6T1B-3YJ9WKC-H&_user=990403&_coverDate=01%2F15%2F2000&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=gateway&_origin=gateway&_sort=d&_docanchor=&view=c&_acct=C000049942&_version=1&_urlVersion=0&_userid=990403&md5=278388b92977d9f0a843ebddf4feff7&searchtype=a>.
5. HILLS, Adelma; TAPLIN, Jacqueline. Anticipated responses to stalking : effect of threat and target-stalker relationship. *Psychiatry, psychology and law*. 1995, 1, s. 139-146. Dostupný také z WWW: <<http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/psylaw5&div=15&id=&page=>>
6. KAMPHUIS, Jan Henk. Stalking — a contemporary challenge for forensic and clinical psychiatry . *The British Journal of Psychiatry* . 2000, 176, s. 206-209. Dostupný také z WWW: <<http://bjp.rcpsych.org/cgi/content/full/176/3/206>>.

7. LOGAN, TK.; WALKER, Robert. Toward a deeper understanding of the harms caused by partner stalking. *Violence and Victims*. 2010, 4, s. 440-455. Dostupný také z WWW:
<http://findarticles.com/p/articles/mi_7764/is_201007/ai_n54718136/pg_13/?tag=content;coll>.
8. McEWAN, Troy, et al. A Study of the Predictors of Persistence in Stalking Situations. *Law and human behaviour*. 2009, 33, s. 149-158. Dostupný také z WWW:
<<http://www.springerlink.com/content/f104651q0913k8nr/fulltext.pdf>>
9. McFARLANE, Judith M., et al. Stalking and Intimate Partner Femicide. *Homicide studies*. 1999, 3, s. 300-316. Dostupný také z WWW:
<<http://www.ncvc.org/src/AGP.Net/Components/DocumentViewer/Download.aspx?DocumentID=39084>>.
10. MELOY, John Reid. Stalking (obsessional following): a review of some preliminary studies. *Aggression and violent behavior*. 1996, 2, s. 147-162. Dostupný také z WWW:
<http://forensis.org/PDF/published/1996_StalkingObsessi.pdf>
11. MELOY, John Reid. Stalking: An old behavior, a new crime. *Psychiatric Clinics of North America*. 1999, 22, 1, s. 85-99. Dostupný také z WWW:
<http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B75JS-4GHBGMP-B&_user=990403&_coverDate=03%2F01%2F1999&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=gateway&_origin=gateway&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=1686216416&_rerunOrigin=google&_acct=C000049942&_version=1&_urlVersion=0&_userid=990403&md5=36afdd7fd964810ce89771e572eae86d&searchtype=a>.
12. MULLEN, Paul , et al. Study of stalkers. *Am J Psychiatry*. 1999, 156, 8, s. 1244-1249. Dostupný také z WWW:
<http://www.hawaii.edu/hivandaids/Study_of_Stalkers.pdf>.
13. MULLEN, Paul; PATHÉ, Michele. Stalkers and their victims. *Psychiatric times*. 2001, 23, 4, s. 1-5.
14. MULLEN, Paul E., et al. Stalking: new constructions of human behaviour. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*. 2001, 35, 1, s. 9-16.

Dostupný také z WWW: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1046/j.1440-1614.2001.00849.x/pdf>>.

15. OGILVIE, Emma. Stalking : policing and prosecuting practices in three australian jurisdictions. *Australian Institute of Criminology*. 2000, 176, s. 1-6. Dostupný také z WWW: <<http://www.aic.gov.au/documents/3/A/A/%7B3AA34E94-FC27-4EE1-B5FB-041B520E071B%7Dt176.pdf>>.
16. PARSONS-POLLARD, Nicole; MORIARTY, Laura. Cyberstalking: Utilizing what we do know. *Victims and Offenders*. 2009, 4, s. 435-441. Dostupný také z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=119&sid=6cbf8535-ad3f-4774-9214-5e2ba76c4666%40sessionmgr112&vid=2>>.
17. PURCELL, Rosemary, et al. Adolescent stalking: offence characteristics and effectiveness of intervention orders. *Trends & issues in crime and criminal justice*. 2009, 369, s. 1-6. Dostupný také z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=122&sid=6bcb4e22-8adc-4289-aa56-0488f0c48af5%40sessionmgr112&vid=3>>.
18. PURCELL, Rosemary , et al. Stalking among juveniles. *The British Journal of Psychiatry*. 2009, 194, s. 451–455. Dostupný také z WWW: <<http://bjp.rcpsych.org/cgi/content/full/194/5/451>>.
19. ROSENFELD, Barry; LEWIS, Charles. Assessing Violence Risk in Stalking Cases: A Regression Tree Approach. *Law & Human Behavior*. 2005, 3, 29, s. 343-357.
20. SHERIDAN, Lorraine ; GRANT, Thomas. Is cyberstalking different?. *Psychology, Crime & Law*. 2007, 13, s. 627-640. Dostupný také z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=123&sid=6c7d1257-032d-4203-8324-e21cc4fca73d%40sessionmgr110>>.
21. ZONA, Michael, et al. A comparative study of erotomaniac and obsessional subjects in a forensic sample. *Journal of forensic science* . 1993, 38, s. 894-903.

Zahraniční odborné publikace

1. BOCIJ, Paul. *Cyberstalking : harassment in the Internet age and how to protect your family*. Westport : Praeger Publishers, 2004. 156 s.

2. HOLMES, Jeremy. *John Bowlby & Attachment Theory*. London : Routledge, 1993. 249 s. Dostupné z WWW:
<http://books.google.cz/books?id=jVPIHXLl4ZwC&printsec=frontcover&dq=Holmes+bowlby&hl=cs&ei=0_-KTZjUGYSG4QbDoJXfDg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCkQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false>.
3. LOSEKE, D. *Current controversies of domestic violence*. UK: Sage Publications, 2004. Dostupný také z WWW:
<http://www.google.com/books?hl=cs&lr=&id=YBVGswoPYqMC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Current+controversies+on+family+v&ots=BBs9JNhJZS&sig=5cdQ06xMt2Ca8klQ_2xhC23iLT0#v=onepage&q&f=false>.
4. MELOY, John Reid, et al. *The psychology of stalking : clinical and forensic perspectives*. San Diego, California : Academic Press, 1998. 317 s.
5. NICOL, Bran. *Stalking*. London, UK : Reaktion book Ltd, 2006. 158 s.
Dostupné z WWW:
<http://books.google.cz/books?id=JaL3MBoSofYC&pg=PA15&dq=nicol+B+stalking&hl=cs&ei=U3aGTZOKKNWH4QaJiL21CQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CC0Q6AEwAA#v=onepage&q&f=false>.
6. PATHÉ, Michele. *Surviving stalking*. Cambridge, UK : Cambridge university press, 2002. 163 s.

Přílohy

Příloha 1. Vybrané cíle a kompetence Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Cíle:

„Vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.“

„Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti.“

„Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě.“

„Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný.“

Kompetence:

Kompetence k řešení problémů

„Kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.“

Kompetence komunikativní

„Naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje.“

„Využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem.“

„Využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.“

Kompetence občanské

„Respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí“

„Chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu.“

Příloha 2. Přehled typologií stalkerů od dalších autorů.

AUTHORS	CLASSIFICATION
Zona, Sharma and Lane (1993)	Erotomaniac Love obsessional Simple obsessional
Harmon, Rosner and Owens (1995)	Affectionate/amorous Persecutory/angry
Geberth (1996)	Psychopathic Psychotic
Roberts and Dziegielewski (1996)	Domestic violence Erotomania/delusional Nuisance
De Becker (in Orion) 1997	Non-domestic (organised or delusional) Domestic
Kienlen, Birmingham, Solberg, O'Regan and Meloy (1997)	Attachment seeking Identity seeking Rejection based Delusionally based
Kienlen, Birmingham, Solberg, O'Regan and Meloy (1997)	Psychotic Non-Psychotic
National Institute of Justice (1998)	Intimate or former intimate Acquaintance Stranger
Emerson, Ferris and Brooks Gardner (1998)	Unacquainted Pseudo acquainted Semi-acquainted Intimately acquainted
Mullen, Pathé, Purcell and Stuart (1999)	Rejected Intimacy seeking Incompetent Resentful Predatory
Budd, Mattinson and Myhill (2000)	Female victim-intimate relationship with offender Female victim-non-intimate relationship with offender Male victim-intimate relationship with offender Male victim-intimate relationship with offender

Příloha 4. § 354 Nebezpečné pronásledování

§ 354 Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.¹⁹⁰

---

¹⁹⁰ Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 1. ledna 2010 o nebezpečném pronásledování. *In Trestní zákoník*. 2010, část II, hlava X., díl5.

Příloha 5. Struktura dotaníku a otázky.

Pronásledování

Následující věty jsou upravené výpovědi lidí, kteří mají problém s tím, že je někdo pronásleduje. Možná, že i Vy máte podobnou zkušenost z vlastního života. Zamyslete se nad následujícími větami a poté vyberte jednu z nabídnutých odpovědí, která se na Vás nejlépe hodí. Dotazník je zcela anonymní a pomůžete tím dobré věci! Za vyplnění předem děkujeme.

Autor dotazníku: Jan Bartoněk
Pedaogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

Vaše pohlaví:

- Muž
- Žena

Váš věk:

-Méně než 15 let, -15, -16, -17, -18 let a více.

"Píše mi a telefonuje přes den i v noci. Jednou jsou to docela normální až milé zprávy, jindy samé urážky a ponižování."

- Ano, s tím mám zkušenost.
  - Ne, tohle jsem nazažil/a. *další otázka*

Pohlaví toho člověka

- Muž
- Žena
  - Byl/je to ANONYM, takže to nedokážu určit. **Nikdy jsme se osobně nesetkali.** *Následuje otázka o intenzitě chování (Stalo se to...)*

Náš současný nebo předchozí vzájemný vztah.

- Kamarádi/ známí
- Spolužáci (někdo ze školy nebo ze třídy)
- Partneři / milenci (zároveň ze stejné školy)
- Partneři / milenci (ne ze stejné školy)
- Je to někdo **cizí**, nemáme mezi sebou žádný vztah.
- Jiná odpověď: _____

Kolik mu/jí je přibližně let?

- Méně než 15 let
- 15 let
- 16 let
- 17 let
- 18 let
- Více než 18 let, konkrétně: _____
- Netuším.

Stalo se to ...

- jednou **následuje otázka o obavě.**
- víc než jednou

Toto chování trvalo / trvá

- týden
- 2 až 4 týdny
- 4 týdny až půl roku
- víc než půl roku

Nyní se prosím pokuste označit, jaké obavy zmíněné chování ve vás vyvolalo/vá. Myslíme tím například strach o Váš život, zdraví (i psychické potíže), nebo třeba i obava o život nebo zdraví někoho, kdo je Vám blízký (rodina, přítel, kamarád, domácí zvíře...)

žádná obava **1 2 3 4 5** velká obava

následuje další otázka

(oddíl vyhrožování) *stejný způsob dotazování*

2. „Nakonec mi napsal/a, že se kvůli mně jde zabít”
3. „Na mobil mi přišla výhružná SMS”
4. „Ve zprávě píše, že si mám venku dávat pozor, protože si na mě počká.”

Kontrolní položka k otázce 3. Platnost 4 ověřuje platnost 3.

5. „Někdy to byly takové zprávy, že mi z nich běhal mráz po zádech. Bál/a jsem se, že mi opravdu ublíží.” **Kontrolní položka k otázce 3. Platnost 5 ověřuje platnost 3.**
6. „Často zvednu telefon a slyším jenom děsivé funění.”
7. „Napsal/a, že ho/jí to mrzí, ale bude muset ublížit lidem, co mám rád/a.”

Kontrolní položka k otázce 3. Platnost 7 ověřuje platnost 3

(oddíl vyhledávání blízkosti a sledování) *stejný způsob dotazování*

1. „Stál hodiny a hodiny u mého domu, školy (nebo kroužku, klubu), sledoval(a) mne, kamkoliv jsem šel/šla.”
2. „Pořád si na mě dělá majetnické právo, chce vědět kde jsem, kam chodím, s kým se stýkám...”
3. „Nejde mu/jí uniknout, zjišťuje si, co dělám a nedá mi pokoj”
4. „Chodí za mnou tam, kde pracuju a také tam, kde trávím volný čas.”

Kontrolní položka k otázce 3. Platnost 4 ověřuje platnost 3.

(oddíl vytrvalé kontaktování, písemně i elektronicky) stejný způsob dotazování

1. „Konečně to mezi námi skončilo, ale píše mi SMS, e-maily, zprávy (Facebook, Lidé, Twitter)”
2. „Už několikrát jsem si změnil/a číslo, ale pokaždé ho zase získal/a”
3. „Ignoruju ho/ji, ale je to marné, nedá mi pokoj. SMSky, emaily, normální dopisy...je toho spousta, co mi posílá. Hlavně pořád posílá nějaké **dárky**, ale nechci je.”
4. „Vymazal/a jsem si ji/ho z přátel na sociální síti (Facebook, Twitter, Lidé, Líbímseti...), znova si ke mně našel cestu, protože se **vydával za někoho jiného.**”

(oddíl omezování v obvyklém způsobu života) stejný způsob dotazování

1. „Když jdu ven z domu, bojím se, že tam na mě bude zase čekat.”
2. „Několikrát mi vyznal/a lásku, ale nechápe, že o něj/ni nemám zájem.”
3. „Vyhrožuje mému příteli / mojí přítelkyni. Když jdeme někam ven, máme strach, že ho/ji potkáme.”
4. „Na místa, kde bych ho/ji mohl potkat, už raději nechodím.”
5. „Napsal dokonce mým rodičům. No, nebyly to milé zprávy.” (popř. prarodičům, někomu z rodiny)
6. „Rozšiřuje o mě takové věci, že pak musím všem vysvětlovat, že to není pravda” **Kontrolní položka k otázce 3 následujícího oddílu o zneužití osobních dat. Platnost 6 ověřuje platnost 3.**

(oddíl zneužití osobních údajů za účelem kontaktu) stejný způsob dotazování

1. „Ačkoli jsem se mu/jí snažil/a vyhnout, psal/a mi pod jménem někoho jiného.”
2. „Vydával/a se za mě (např. na internetu) a poškodil mě tím.”
3. „Manipuluje s lidmi okolo mě.”
4. „Všechno obrátí naopak. Dělá ze sebe oběť a ze mě útočníka. Někteří mu/jí to pak věří.” **Kontrolní položka k otázce 3. Platnost 4 ověřuje platnost 3.**
5. „Říkal/a. že když se nesejdeme, tak zveřejní fotky a videa se mnou. Nechci, aby to někdo viděl.”
6. „Na moje jméno podal/a erotický (nebo jiný) inzerát. Uvedl tam moji adresu.” **Kontrolní položka k otázce 2. Platnost 6 ověřuje platnost 2.**

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jan Bartoněk
Katedra nebo ústav:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Stalking a kyberstalking jako sociálně patologické fenomény.
Název v angličtině:	Stalking and cyberstalking as a socio-pathologic phenomenon.
Anotace práce:	<p>Hlavní osa práce je odvozena od základní problematické otázky: máme posuzovat nebezpečné pronásledování jako nemoc nebo jako promyšlený trestný čin? Teoretická část proto zpracovává uvedenou otázku z hlediska psychosociálního a trestněprávního. Vycházíme přitom především ze zahraničních odborných pramenů a výzkumů. Práce rozšiřuje pohled na základní otázky spojené s tím, co lze vlastně považovat za nebezpečné pronásledování, jaké projevy se s tímto chováním pojí, jaký je profil pachatele stalkingu a jaké možnosti obrany má oběť. Mimo to se zabýváme i specifickým problémem spojeným s výskytem nebezpečného pronásledování mezi mladistvými, na který se badatelé v zahraničí zaměřili až poměrně nedávno. Další velké téma je role kybernetického pronásledování a posun ve vnímání této nebezpečné komunikační praxe.</p> <p>Výzkumná část je zaměřena na výskyt jevu nebezpečného pronásledování mezi mladistvými na vybraných středních školách. Tuto práci považujeme za položení základu pro další bádání především v oblastech kvalitativního výzkumu pronásledování mezi školní mládeží a vymezení role kybernetického stalkingu.</p>
Klíčová slova:	Nebezpečné pronásledování; stalking; kybernetický stalking; pronásledování mladistvých; nebezpečná virtuální komunikace.

<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>This thesis is based on a fundamental question: Is stalking a disease or a crime? Theoretical part of this study focuses on two aspects: psychosocial and juridical. The work is based mainly on foreign studies and researches. The study offers answers on the basic questions like: what is exactly stalking behaviour, what is typical of stalking, what is a profile of a stalker and what defence opportunities do the victims have. In addition, there is a part about stalking among juveniles and about a change of the role of cyber-stalking as a dangerous communication practise.</p> <p>The research part is about a presence of stalking at selected high schools. We see this study as a first step in a further research of the problematic of adolescent stalking and cyber-stalking.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>Stalking; cyberstalking; stalking among juveniles; danger virtual communication.</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Příloha 1. Vybrané cíle a kompetence Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. - Příloha 2. Přehled typologií stalkerů od dalších autorů - Příloha 3. Přehled odpovědí respondentů - Příloha 4. § 354 Nebezpečné pronásledování - Příloha 5. Struktura dotaníku a otázky
<p>Rozsah práce:</p>	<p>92 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>CZ</p>